

**Sosionomiopiskelijoiden kokemat
valmiudet toteuttaa ennaltaehkäisevää
lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa**

Maisa Eriksson

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2020
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosionomi (AMK)
Varhaiskasvatus

Tekijä(t) Eriksson, Maisa	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä maaliskuu 2020
	Sivumäärä 62	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisu- lupa myönnetty: x
Työn nimi Sosionomiopiskelijoiden kokemat valmiudet toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Taja Kiiskilä; Asta Suomi		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Uusi varhaiskasvatuslaki (540/2018) astui voimaan 1.9.2018, joka muutti sosionomin nimikkeitä varhaiskasvatuksessa. Lain voimaan tullessa varhaiskasvatuksessa toimivat lastentarhanopettajat sekä myös tätä pätevyyttä opiskelevat, toimivat nykyään varhaiskasvatuksen opettaja -nimikkeellä. Varhaiskasvatukseen suuntautuneet sosionomit, jotka valmistuvat 31.6.2023 jälkeen, ovat kelpoisia toimimaan varhaiskasvatuksen sosionomeina. (Varhaiskasvatuslaki 2018, 26-27 §, 75 §.)</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda näkyväksi sosionomiksi opiskelevien tämän hetkistä osaamista ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa, sillä varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa ei määritetä laissa. Työn tavoitteena oli kerätä kyselyn avulla eri ammattikorkeakoulujen opiskelijoilta kokemuksia omista ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön valmiuksistaan päiväkotiympäristössä. Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena, jonka menetelmänä oli sähköinen kysely. Aineistoa kerättiin viidestä eri ammattikorkeakoulusta ja tutkimuksen aineisto analysoitiin määrällisen tarkastelun keinoin.</p> <p>Opinnäytetyössä selvisi, että sosionomin tutkintoa opiskelevat kokivat ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön osaamisien olevan hyvät tai kohtalaiset. Sosionomikoulutuksen aikana kartutettu osaamisen koettiin koostuvan teorettisesta ja käytännön osaamisesta, menetelmäosaamisesta, palveluosaamisesta sekä itseohjautuvuuteen perustuvasta osaamisesta. Opiskelijoiden koettu osaaminen perustui eniten käytännön kokemuksiin, asennoitumiseen ja teorettiseen osaamiseen. Aihetta käsitteleviä opintoja koettiin olevan opintojen aikana liian vähän, mutta teorian tuoman tiedon ajateltiin auttavan käytännön työssä. Harjoittelut ja opiskelujen aikainen tai aiempi työkokemus vaikutti sosionomiopiskelijoiden kokemiin ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön osaamisiin paljon. Tuloksia voidaan hyödyntää jatkotutkimuksissa liittyen sosionomien osaamisiin tai sosionomin koulutuksen kehittämistarpeita kartoittaessa.</p>		
Avainsanat Varhaiskasvatus, ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö, sosionomi varhaiskasvatuksessa, sosionomi ammattina		
Muut tiedot (Salassa pidettävät liitteet)		

Description

Author(s) Eriksson, Maisa	Type of publication Bachelor's thesis	Date March 2020 Language of publication: Finnish
Title of publication Bachelor of Social Services students' views on their abilities to implement preventive child welfare in early childhood education and care	Number of pages 62	Permission for web publication: x
Degree programme Degree Programme in Social Services		
Supervisor(s) Taja Kiiskilä; Asta Suomi		
Assigned by		
Abstract <p>The Early Childhood Education Act (549/2018) came into force on the 1st Sept. 2018, and it changed the title of a Bachelor of Social Services in early childhood education. Kindergarten teachers in working life and, based on the transitional provision of the law, those who were studying to become one as the law came into effect, are working with a new title called Early Childhood Teacher. Those Bachelors of Social Services, who specialize in early childhood education and graduate after 31.6.2023, are eligible to work as an Early Childhood Bachelor of Social Services. (Varhaiskasvatuslaki 2018, 26-27 §, 75 §.)</p> <p>The new Early Childhood Education act does not define the job description to Early Childhood Bachelor of Social Services. Therefore, the purpose of the thesis was to adduce students' views on their competences in preventive child welfare during their studies of early childhood education. The perspective in the thesis was to highlight the importance of the title as a part of the multi-professional field of early childhood education and care. The objective was to collect those experiences with an electronic survey. The thesis was executed as a quantitative questionnaire survey, which was sent to five different universities of applied sciences. The research material was analysed using a quantitative approach.</p> <p>According to the results, the students found their skills of preventive child welfare to be good or moderate. The accumulated competences were considered to be based on theoretical, practical and methodical competences, competences which are based on self-directed learning, as well as the knowledge of social services. According to the students, there are too few studies and study modules about the subject, but the knowledge they gained during studies, was deemed important in the actual work. Practical training and work experience during the studies or before them, had a major impact on the perceived competences of preventive child welfare that is implemented in early childhood education. The results of the study can be used in further research on the competences of a Bachelor of Social Services or when defining the development need related to the Degree Programme in Social Services.</p>		
Keywords/tags Early childhood education, preventive child welfare, Bachelor of Social Services in early childhood education, Bachelor of Social Services as a profession		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Sosionomin osaamisia etsimässä.....	4
2	Varhaiskasvatus	6
2.1	Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö varhaiskasvatuksessa	8
2.2	Sosiaalihuolto ja lastensuojelu	10
3	Sosionomi varhaiskasvatuksessa	11
3.1	Sosionomin koulutus	13
3.2	Sosionomin osaaminen.....	15
3.2.1	Kasvatusyhteistyö	17
3.2.2	Huolen tunnistaminen ja varhainen puuttuminen.....	19
4	Tutkimuksen toteuttaminen.....	20
4.1	Tarkoitus ja tavoite	21
4.2	Aineisto ja aineistonkeruu	22
4.3	Aineistonkeruun menetelmät.....	22
4.4	Aineiston analysointi	26
5	Tutkimustulokset.....	28
5.1	Teoreettinen osaaminen	29
5.2	Käytännön osaaminen ja menetelmäosaaminen	32
5.3	Koettu osaaminen	34
5.4	Johtopäätökset.....	37
6	Pohdinta	40
6.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	42
6.2	Jatkotutkimustarpeet	45
	Lähteet.....	48
	Liitteet.....	1
	Liite 1. Saatekirje	1
	Liite 2. Kyselylomake	2

Liite 3. Aineistonhallintasuunnitelma.....	6
--	---

Kuviot

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma	28
Kuvio 2. Sosionomiopintojen aikana kartutettu osaaminen.....	27
Kuvio 3. Mitä ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön mielletään kuuluvan	30
Kuvio 4. Miten ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön teemoihin on tutustuttu.....	30
Kuvio 5. Sosionomiopiskelijoiden koetut valmiudet.....	34
Kuvio 6. Mikä vaikuttaa opiskelijoiden kokemuksiin omista valmiuksista.....	35
Kuvio 7. Merkitykselliseksi koetut sisällöt.....	35

1 Sosionomin osaamisia etsimässä

Opinnäytetyö *Sosionomiopiskelijoiden kokemat valmiudet toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa* selvittää varhaiskasvatukseen suuntautuneiden sosionomiopiskelijoiden kokemia valmiuksia toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä päiväkotiympäristössä.

Uuden varhaiskasvatustalon 540/2018 myötä varhaiskasvatuksessa työskentelevän sosionomin nimikkeet muuttuivat. Varhaiskasvatuksessa toimivat lastentarhanopettajat sekä tätä pätevyyttä opiskelevat olivat kelpoisia toimimaan 1.9.2019 lähtien varhaiskasvatuksen opettaja -nimikkeellä. Sosionomit, jotka suuntaavat opintonsa varhaiskasvatukseen ja valmistuvat 31.6.2023 jälkeen, toimivat varhaiskasvatuksen sosionomeina. (Varhaiskasvatustalaki 2018, 26-27 §, 75 §.)

Laissa ei määritellä varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö linjaa tehtävänimikkeiden eriyttämisen perustuvan tutkintosisältöjen eroavaisuuksiin ja ministeriön näkemyksen mukaan muun muassa sosionomin moniammatillista yhteistyöosaamista ja kasvatussyhteistyöosaamista tullaan painottamaan tehtävänimikkeen muodostamisessa (Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta n.d).

Opinnäytetyön aihe syntyi tarpeesta tuottaa tietoa ja tuoda näkyväksi varhaiskasvatukseen suuntaavan sosionomitutkinnon aikana kartutettua osaamista. Aihe rajattiin käsittelemään ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa, sillä THL:n (2020, 36) mukaan sosiaalialan toimintakulttuuria uudistetaan osallisuutta vahvistavaksi ja lapsi- ja perhelähtöiseksi. Varhaiskasvatuspalvelut ovat olleet osana perhekeskusuudistuksen yhteistyöverkostoa (Pelkonen, Hastrup, Normia-Ahlsten, Halme, Kokkonen, Kiviruusu, Liukko, Lämsä ja Muranen 2020, 39). Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelman (2020) mukaan uudistamalla sosiaali- ja terveyspalveluja, tähdätään palveluiden saatavuuden ja oikea-aikaisuuden parantamiseen ja siirtämällä painopiste ennakoivaan ja ehkäisevään työhön (Nylén-Karo & Staff 2020, 7). Havaitsemalla varhain lasten huolenpitoon ja kasvatukseen liittyviä ongelmatilanteita ja tarjoamalla peruspalveluissa, kuten

päivähoidossa, varhaista tukea, voidaan vähentää lapsen ja perheen kohtaamaa lastensuojelutarvetta (Lastensuojelusuunnitelma 2017-2020, 5). Talentian (2010,12) selvityksen mukaan päivähoitoa on saatavilla kuntatasolla huomattavasti paremmin, kuin muita ehkäisevän lastensuojelun palveluita.

Opinnäytetyön aihetta on tutkittu entuudestaan lastentarhanopettajien näkökulmasta Rinteen ja Minadiksen (2017) opinnäytetyössä *Varhaiskasvatuksessa tehtävä lastensuojelutyö*. Suursalmen ja Lensun (2015) opinnäytetyö *Lastensuojelullinen huoli päiväkodissa* käsittelee aihetta päiväkodin johtajien ja varhaiskasvatuksen sekä lastensuojelun välisen yhteyden näkökulmista. Saastamoinen ja Ojala (2012) kuvaavat varhaiskasvatuksessa käytettäviä ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön menetelmiä päiväkodin henkilökunnan näkökulmista opinnäytetyössään *Lapsihavainnointi ja huolen puheeksi otto päiväkodissa*. Lisäksi Tuominen (2016) opinnäytetyössään *Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa: osallisuuden ennaltaehkäisevä merkitys lasten suojelun näkökulmasta*, käsittelee lastentarhanopettajien haastattelujen perusteella osallisuuden toteuttamista ja sen merkitystä lastensuojelutarpeen ennaltaehkäisemisessä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda näkyväksi sosionomiksi opiskelevien tämän hetkistä osaamista ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa, sillä aihetta ei ole tutkittu tästä näkökulmasta. Työn tavoitteena on kerätä eri ammattikorkeakoulujen opiskelijoilta kokemuksia omista valmiuksistaan ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä päiväkotiympäristössä. Varhaiskasvatukseen suuntautuneiden opiskelijoiden valmiuskokemusten esiintuominen on tärkeä ammatillisuutta ja kehitystä kannustava puheenvuoro osana yhteiskunnallista keskustelua.

Opinnäytetyö tuotti tuloksia, joita analysoimalla voidaan tehdä yhteenvetoa sosionomiopiskelijoiden koetuista osaamisista. Nämä yhteenvedot voivat toimia työvälineenä sosionomin osaamisien laajemmassa yhteiskunnallisessa kartoittamisessa tai antaa suuntaa tuleville koulutussisällöille. Tulokset eivät ole ensisijaisesti tarkoitettuja yleistettäväksi. Osaamisiin perustuvan tutkimustiedon tehtävänä

on tukea sosionomin ammattinimikkeen merkityksellisyyttä osana varhaiskasvatuksen moniammatillista työyhteisöä.

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä toimi sähköinen Webropol-ohjelmalla luotu kysely, joka sisälsi kvantitatiivisia monivalintakysymyksiä ja janalle sijoitettavia kysymyksiä sekä kaksi avoimesti vastattavaa kysymystä. Kyselyn kohderyhmään kuuluivat sosionomiopiskelijat, jotka suuntautuvat 60 opintopisteen laajuisesti varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan ja ovat opiskelleet tutkintoa vähintään kaksi vuotta. Aineistoa kerättiin viidestä eri ammattikorkeakoulusta.

Tarkastelen opinnäytetyön aihetta sosionomin tutkintoa opiskelevan näkökulmasta, mutta työn näkökulma perustuu lapsen edun ja oikeuksien toteutumiseen. Näkökulman takana on yhteiskunnallinen varhaiskasvatukseen perustuva tarve taata lasten edun mukainen, laadukas ja tasavertainen varhaiskasvatus. Varhaiskasvatustyön perustana nähdään moniammatillinen työyhteisö, joka toimii päiväkodin arjessa huomioiden ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön käytänteet. Opinnäytetyön teoriapohja rakentuu varhaiskasvatussuunnitelman (2018) perusteista esiin nousevien ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä käsittelevien teemojen ympärille.

2 Varhaiskasvatus

”Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä ehkäisevä palvelu” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14).

Varhaiskasvatus on suunnitelmallinen kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuus, joka painottuu pedagogiikkaan. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin toteutumisen ikä- ja kehitystasoisesti. Varhaiskasvatuksen suunnittelussa lapsen etu on ensisijainen ja toiminnan on tarkoitus tukea lapsen edellytyksiä oppia tasa-arvoisesti.

Varhaiskasvatus toimii yhteistyössä monialaisesti sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten, kuten lastensuojelun, neuvolan ja sosiaalihuollon kanssa. (Varhaiskasvatustalaki 2018, 2-7 §.)

Varhaiskasvatustalain perusteella Opetushallitus on luonut valtakunnallisen määräyksen Varhaiskasvatustalussuunnitelman perusteet (2018), joka antaa pohjan lasten henkilökohtaisille ja paikallisille varhaiskasvatustalussuunnitelmiille sekä varhaiskasvatuksen toteuttamiselle ja arvioinnille. Esiopetus kuuluu varhaiskasvatukseen ja sitä säätelee perusopetustalaki sekä sen pohjalta luotu Esiopetuksen opetustalussuunnitelman perusteet. (Varhaiskasvatustalussuunnitelman perusteet 2018, 8.)

”Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla” (Varhaiskasvatustalussuunnitelman perusteet 2018, 8).

Varhaiskasvatuksen järjestäjää veloitetaan oikeudellisesti laatimaan paikallinen varhaiskasvatustalussuunnitelma valtakunnallisen varhaiskasvatustalussuunnitelman perusteiden pohjalta, sillä varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle turvataan varhaiskasvatustalain nojalla oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon. Paikallinen varhaiskasvatustalussuunnitelma laaditaan moniammatillisesti opetuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa, ja sitä tulee arvioida pedagogisen toiminnan arvioinnin ja kehittämisen keinoin. Lapsen varhaiskasvatustalussuunnitelman laadinnasta vastaa lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaava henkilö ja siihen kirjataan vuosittain muun muassa lapsen kasvun, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyviä seikkoja, kuten mahdolliset oppimisen tuet ja niiden toteuttaminen varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatustalussuunnitelman perusteet 2018, 9-10, 60.)

Varhaiskasvatustalain 540/2018 mukaan henkilöstöstä, joka toimii päiväkodin kasvatustal-, opetus ja hoitotehtävissä, kaksi kolmasosaa tulee olla kelpoisuudeltaan varhaiskasvatuksen opettajia tai sosionomeja ja heistä vähintään puolet on oltava opettajia. Yksi kolmasosa henkilöstöstä omaa vähintään lastenhoitajan kelpoisuuden. (Varhaiskasvatustalaki 2018, 37 §.)

Uuden varhaiskasvatustieteen tullessa voimaan 1.9.2018 varhaiskasvatuksessa toimivat lastentarhanopettajat (kasvatustieteen kandidaatti -tutkinnon omaavat, sekä 60 opintopisteen verran sosiaalipedagogiikkaan ja varhaiskasvatukseen suuntautuneet sosionomit) ja tätä pätevyyttä opiskelevat ja opiskelemaan hyväksytyt henkilöt toimivat jatkossa varhaiskasvatuksen opettajan nimikkeellä. Henkilöstöä koskevan siirtymäsäännöksen jälkeen eli 31.6.2023 jälkeen valmistuneet varhaiskasvatukseen suuntautuneet sosionomit ovat kelpoisia toimimaan varhaiskasvatuksen sosionomeina. (Varhaiskasvatustieteenlaki 2018, 26-27 §, 75 §.)

Varhaiskasvatustieteenlaissa ei ole eritelty varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa, vaan työnantajan vastuulla on määrittellä sen sisältö. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksenä on painottaa sosionomin moniammatillisen yhteistyön osaamista, palveluohjausosaamista, kasvatusyhteistyöosaamista ja yhteisöllisyysosaamista. (Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta n.d.)

2.1 Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö varhaiskasvatuksessa

Lastensuojeluasiakkuuden myötä, perhettä, vanhempia ja huoltajia tuetaan lapsen kasvatuksellisissa ja huolenpidollisissa seikoissa, järjestämällä tarpeen mukaisia palveluita ja tukitoimia. Lapsi tai perhe, joka ei ole lastensuojelun asiakas, voi saada kunnan järjestämää hyvinvointia edistävää ehkäisevää lastensuojelua. Sen avulla turvataan lasten tasapainoinen kasvu, kehitys ja hyvinvointi ja tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevän lastensuojelun tukea ja erityistä tukea perhe ja lapsi voivat saada muun muassa päivähoitossa ja äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveyshuollossa. (Lastensuojelulaki 2007, 2 & 3a §.) Lastensuojelulaki ohjaa lastensuojelutyötä niin, että viranomaisten välinen yhteistyö ja palveluiden kehittäminen tähtäävät tavoitteellisesti lisäämään varhaista tukea (Charalambous & Laurila 2015, 14).

Pölkkin (2016, 263) mukaan ehkäisevän lastensuojelun käsite voidaan ymmärtää myös laajemmin lasten suojeluksi, joka on kaikkien viranomaisten ja kansalaisten velvollisuus. Ehkäisevällä työllä pyritään estämään lapsuuden aikaisen kielteisen kehityskulun syveneminen ja synty, poistetaan elämän riskejä sekä lisätään osallisuuden mahdollisuuksia.

Lastensuojelun laatu määräytyy sen tarpeessa olevien lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä tarvitsevan avun ja tuen tyyppin mukaan. Sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa kuvatus toimielimen tulee järjestää ja toimeenpanna lastensuojelupalveluita, tarvittaessa kunnan ja muiden palveluita järjestävien yhteisöjen kanssa yhteistyössä, riittävällä ja tarpeen mukaisella tavalla. (Lastensuojelulaki 2007, 11 §.)

Varhaiskasvatustalain (2018, 7§) määrittelemänä kunta järjestää varhaiskasvatusta yhteistyössä muun muassa opetuksesta, lastensuojelusta ja muusta sosiaalihuollosta sekä neuvolatoiminnasta vastaavien tahojen kanssa. Kunnan velvollisuus on järjestää lapsen huoltajille tietoa ja neuvontaa heidän käytettävissään olevista varhaiskasvatuspalveluistaan ja niiden toimintamuodoista (Mahkonen 2018, 66).

Peruspalveluja tuottavat, esimerkiksi varhaiskasvatuspalveluja tuottavat yksiköt eli muun muassa päiväkodit, toteuttavat ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä tukemalla perhettä kasvatuksellisissa asioissa päivittäisen vuorovaikutuksen ja turvallisen ympäristön avulla (Charalambous & Laurila 2015, 16-17). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016, 32-33) määrittää että varhaiskasvatuksen järjestäjällä on vastuu vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön toteutumisesta, minkä tarkoituksena on taata jokaiselle lapselle oman kehityksen ja tarpeiden mukainen hoito, opetus ja kasvatus. Yhteistyön merkitys on erityinen silloin, kun huoli lapsen hyvinvoinnista herää. Luottamuksellinen ilmapiiri, keskinäinen tasa-arvoisuus ja kunnioitus tukevat lapsen huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32-33.)

Pölkki (2016, 262) nimeää ehkäisevän lastensuojelun haasteina olevan perheiden avuntarpeiden oikea-aikaisuuden ennakointi, tukitoimien toteuttaminen ja

ajoitus sekä eri tahojen mahdollisesti eriävät näkemykset edellä mainittujen asioiden hoitamisesta. Myös yhteiskunta ja työelämä tuovat haasteita ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön, jolloin sosiaalityön rajat ylittävät ammattikäytännöt korostuvat vahvuuksina ja mahdollisuuksina (Pölkki 2016, 262).

2.2 Sosiaalihoolto ja lastensuojelu

Sosiaalihooltolain tarkoituksena on ylläpitää hyvinvointia ja edistää sosiaalista turvallisuutta asiakaslähtöisesti ja niin, että vähennetään eriarvoisuutta ja edistetään osallisuutta. Sosiaalipalvelut ja muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet turvataan perustuen tarpeenmukaisuuteen, riittävyteen ja laadukkuuteen. Sosiaalihooltolain mukaiset toimintatavat ja ratkaisut tehdään arvioimalla asiakkaan edun toteutumista muun muassa oikea-aikaisuuden ja riittävän tuen, asiakkaan ja läheisen hyvinvoinnin, yksilöllisten taustojen sekä luottamuksellisuuden valossa. (Sosiaalihooltolaki 2014, 1 & 4 §.)

Sosiaalihooltolaki velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölain 559/1994 mukaisesti ohjaamaan henkilön, joka on sosiaalihooltolain tarpeessa, hakemaan sosiaalipalveluita. Edellä mainitun henkilön tulee toimia lapsen edun vaatimalla tavalla, ja mikäli hän ei ole kykeneväinen huolehtimaan lapsen huolenpidosta, terveydestä tai turvallisuudesta hakeutumalla palveluiden piiriin, on ammattihenkilön tehtävä ilmoitus salassapitosäädösten estämättä. Yhteydenoton syyt tulee kertoa ilmoituksen yhteydessä, ja kun ilmoitus on tehty viipymättä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, samojen tietojen perusteella ei tarvitse tehdä lisäksi lastensuojeluilmoitusta. (Sosiaalihooltolaki 2014, 35 §.)

Sosiaali- ja terveysministeriö suunnittelee, ohjaa ja valvoo sosiaali- ja terveyshuoltoa yleisesti, ja heidän työjärjestyksensä mukaan muun muassa lastensuojelusta, sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisystä, perhepolitiikasta sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisesta vastaa perhe- ja sosiaaliosasto. Pe-

rustuslaki ja kuntalaki määrittävät, että julkisen vallan on tuettava lapsen huolenpidosta vastaavien (vanhemmat ja huoltajat) mahdollisuuksia turvata lapsen yksilöllinen kasvu ja hyvinvointi. Lastensuojelun sijaishuolto, avohuollon tukitoimet ja jälkihuolto katsotaan yksilön subjektiiviseksi oikeudeksi. (Narikka 2004, 21, 25, 27.)

Lastensuojelulaki turvaa lapsen oikeuden turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Lasten ja perheiden kanssa toimivat viranomaiset tukevat vanhempia kasvatustehtävässä tarjoten perheen tarpeisiin perustuvaa apua varhaisessa vaiheessa. Lastensuojelun on järjestettävä tarvittavia palveluita ja tukitoimia. Ehkäisevää lastensuojelua järjestetään perheille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaina ja sillä edistetään ja turvataan lapsen kasvu, kehitys ja hyvinvointi ja tuetaan vanhemmuutta. (Lastensuojelulaki 2007, 1-2, 3a §.)

Lastensuojelulain 25 § erittelee työnsä puolesta ilmoitusvelvolliset henkilöt, joiden tulee salassapitosäädösten estämättä tehdä viipymättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle elimelle lastensuojeluilmoitus. Ilmoitus tehdään tilanteessa, jossa lapsen hoitoon ja huolenpitoon, kehitystä vaarantaviin olosuhteisiin tai lapsen omaan käyttäytymiseen liittyen, herää huoli, joka edellyttää lastensuojelutarpeen arviointia. Muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollossa, lasten päivähoitossa sekä opetus- ja nuorisotoimessa työskentelevät ihmiset ovat ilmoitusvelvollisia kertomaan myös yhteydenottoon johtaneet syyt. (Lastensuojelulaki 2007, 25 & 25a §.)

3 Sosionomi varhaiskasvatuksessa

Sosionomit voivat toimia varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen opettajina, varhaiskasvatuksen sosionomeina ja varhaiskasvatuksen erityisopettajina sekä päiväkodin johtajina (Varhaiskasvatuslaki 2018).

Ammattikorkeakouluissa 1.9.2018 sosionomin tutkintoa opiskelevat sekä lastentarhanopettajan kelpoisuuden jo omaavat henkilöt tai viimeistään 31.7.2019 sosionomiksi opiskelemaan hyväksytyt henkilöt ovat kelpoisia toimimaan varhaiskasvatuksen opettajina. Tämän jälkeen sosionomitutkinnon suorittaneet henkilöt, joilla on 60 opintopisteen laajuisesti sosiaalipedagogiikkaan ja varhaiskasvatukseen suuntaavia opintoja, saavat varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuuden. Sosionomitaustaisella varhaiskasvatuksen erityisopettajalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden lisäksi 60 opintopisteen verran erityisopetuksen ammatillisiin tehtäviin valmiuksia antavia opintoja. Sosionomi (AMK ja ylempi AMK) voi olla päiväkodinjohtaja lopun työikänsä ajan, mikäli on lain voimaantullessa (1.9.2018) tai viiden edeltävän vuoden aikana ollut johtajan tehtävässä. Opettajakelpoiset sosionomit ovat kelpoisia toimimaan 1.9.2018-1.1.2030 päiväkodin johtajana sellaisenaan, mutta jatkaakseen sen jälkeen, tulee heidän suorittaa kasvatustieteen maisterin tutkinto jo ennen vuotta 2030. (Varhaiskasvatustlain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta 2018.)

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin kuuluu lapsen kasvun, oppimisen ja osaamisen edistäminen ja tukeminen. Opettajan vastuulla on oman ryhmänsä lasten kasvatusta ja opetusta, lapsiryhmän toiminnan suunnittelu ja arviointi sekä lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta ja arvioiminen. (Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa n.d.)

Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänimikkeiden eriyttäminen perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan tutkintojen oppisisältöjen erilaisuuteen. Varhaiskasvatustlain tavoitteena on turvata moniammatillinen työyhteisö jokaiseen toimintayksikköön sekä selkiyttää eri osaamistalustasta tulevan henkilöstön tehtävänimikkeitä ja työtehtäviä. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänkuvaa ei määritellä varhaiskasvatustlaissa, vaan työnantaja päättää sen sisällön. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan sosionomin työnkuvassa olisi tarkoituksenmukaista painottaa osaamisia moniammatilliseen yhteistyöhön, perheiden palveluohjaukseen ja kasvatusyhteistyöhön

sekä yhteisöllisyyteen. Yhteistyön rakenteet ja sen toteuttaminen varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa nähdään myös osaksi työtä, jossa sosionomin osaamista voidaan hyödyntää. (Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta n.d.)

Nyyssösen pro gradu -tutkielmassa (2018) tarkastellaan diskursiivisen analyysin keinoin varhaiskasvatuksen muutoksia poliittisten dokumenttien valossa. Nyyssönen esittää, että kasvatustieteen kandidaatin ja sosionomin tutkintojen painopisteet ovat erilaisia ja eronteko tapahtuu jo koulutuksellisen viitekehyksen tasolla. Nyyssösen aineiston esittämiä sosionomin vahvuuksia ovat yhteisötaidot ja kasvatuskumppanuusosaaminen, kun taas kasvatustieteiden kandidaatin osaamisvahvuudet painottuvat varhaispedagogiikkaan ja lapsen kasvun ja kehityksen osaamiseen. (Nyyssönen 2018, 56-58.)

3.1 Sosionomin koulutus

Sosionomin koulutus tähtää edistämään osaamista ihmisen hyvinvointiin, syrjäytymisen ehkäisemiseen ja elämänhallintaan liittyviin asioihin perheiden ja yksilöiden kanssa tehtävässä asiakastyössä. Sosionomi-nimikkeen voi saada suorittamalla sosiaali- ja terveysalan 210 opintopisteen laajuisen ammattikorkeakoulututkinnon. Tutkinto suoritetaan 3,5 vuodessa ja sen aikana voi suuntautua muun muassa varhaiskasvatukseen, lastensuojeluun, mielenterveys-, päihde- ja kriisityöhön, nuorisotyöhön tai kuntoutukseen. (Sosionomin koulutus n.d.) Varhaiskasvatukseen suuntautuneita sosionomeja valmistuu tutkintoon Arene ry:n selvityksen (2017, 8) mukaan vuosittain 753.

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosionomitutkinnon voi suorittaa päiväopiskeluna tai monimuoto-opiskeluna. Päiväopiskelu sisältää moniammatillisia tiimiopintoja, dialogiharjoituksia, oppimistehtäviä ja suuntautumisen varhaiskasvatukseen.

Monimuoto-opiskelu yhdistelee verkko-opintoja ja itsenäistä opiskelua, ryhmätyöskentelyä ja kontaktitunteja ja suuntautuu sosiaaliohjaukseen. (Sosionomin (AMK) tutkinto-ohjelma 2019-2020, 210op n.d.)

Eri ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmat ja opetussuunnitelmat painottavat sosiaalialan yleisiä kompetensseja eri tavoin. Niiden ympärille on voitu muodostaa opintopaketteja ja opintokokonaisuuksia, jolloin kompetenssien toteutuminen ilmenee opintopakettien tavoitteissa ja oppimistuloksissa. (Rauhiainen-Valo, Rantanen, Hovi-Pulsa & Tietäväinen 2010, 27.) Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen rakenne perustuu yhteentoista eri opintokokonaisuuteen, jotka ovat työelämävalmiudet, sosiaali- ja terveysalan yhteiset perusopinnot, asiakkuus muuttuvassa toimintaympäristössä, asiakastyö sosiaalialan toimintaympäristössä, työmuodot ja menetelmät, osallisuuden tukeminen, johtaminen ja kehittäminen, kehittyvä asiantuntijuus sosiaalialalla, yrittäjyys ja innovaatiotoiminta, vapaasti valittavat opinnot ja opinnäytetyö (Opintojen rakenne n.d.).

Suuntautumisvaihtoehdot vaihtelevat ammattikorkeakouluittain. Sosionomin opiskelemat tiedot ja taidot auttavat ymmärtämään ihmisen kasvua ja kehitystä sekä yhteiskunnan muutoksia. Koulutus tuo valmiuksia työskennellä eri-ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa vuorovaikutuksellisesti ja edistään perheiden, yhteisöjen ja yksilöiden osallisuutta ja sosiaalista toimintakykyä. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto, sosionomi (ylempi AMK), on 90 opintopisteen laajuisen tutkinto, jonka suoritus aika on kaksi vuotta. Sen suorittamiseen vaaditaan jo olemassa oleva ammattikorkeakoulututkinto sekä vähintään kolmen vuoden työkokemus alalta. (Sosionomin koulutus n.d.)

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentian ry:n teettämän varhaiskasvatuksen nykytilaa ja tulevaisuutta käsittelevän selvityksen (2018) mukaan vuosittain koulutetaan nettona 325 varhaiskasvatuksen opettajaa. Tämä tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen opettajia kouluttavilla yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on vuosittain aloituspaikkoja 958, alalla pysyvyys on 60% ja eläkkeelle jää 250 henkilöä. Selvityksen mukaan sosionomitaustaisia lastentarhanopettajia oli n. 5000. (Lapsen parhaaksi! 2018, 22.)

Talentia kertoo työelämäinfossaan muun muassa sosiaalihuollon ammattihenkilölaista (817/2015), jonka mukaan sosionomi on laillistettu sosiaalihuollon ammattinimike. Valvira ylläpitää, ohjaa ja valvoo sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriä, jonne laillistetut ammattihenkilöt merkitään hakemuksella. Sosiaalihuollon ammattihenkilölaki edistää sosiaalihuollon tarkoituksenmukaista työnjakoa, ja varmistaa työntekijän ja työnantajan velvollisuuksien täyttymisen. (Sosiaalihuollon ammattihenkilölaki n.d.)

3.2 Sosionomin osaaminen

Opinnäytetyön teoriapohjassa sosionomin osaaminen on nostettu varhaiskasvatussuunnitelman perusteista syntyvistä teemoista sekä mukailleen varhaiskasvatuksen sosionomin kompetensseja. Kaksi varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen pääteemaa opinnäytetyössä on kasvatusyhteistyö sekä huolen tunnistaminen ja varhainen puuttuminen.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit jaetaan seuraaviin osa-alueisiin: Sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäosaaminen (Sosionomi (AMK) kompetenssit 2016). Arene ry:n selvityksessä yhtenä sosionomin osaamisalueena on yrittäjyysosaaminen, joka perustuu pakollisiin että vapaavalintaisiin opintoihin (Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren 2017, 9). Yrittäjyysosaaminen rajattiin tietoisesti opinnäytetyön teoriasta pois.

Varhaiskasvatuskelpoisuuden saaville sosionomeille on säädetty yleisien sosionomin kompetenssien rinnalle varhaiskasvatuksen kompetenssit. Näiden kompetenssien osa-alueet ovat jaettu edellisten lailla, mutta niiden tulokulmina ovat lapsen ja perheiden kanssa työskentelyyn vaaditut osaamiset. Varhaiskasvatuksen

sosionomin kompetenssit edellyttävät muun muassa toimimaan lasten oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä sosiaalialan arvope-
rustan mukaisesti. (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit n.d.)

Varhaiskasvatukseen suuntautuneen sosionomin tulee osata suunnitella, toteut-
taa, dokumentoida ja arvioida pedagogisesti painottuva toimintaa, joka tukee lap-
sen hyvinvointia ja oppimista, tuntea varhaiskasvatusta säätelevän lainsäädän-
nön, ohjata perheitä ja huoltajia palvelujärjestelmän tukien pariin ja osata edistää
perheen jäsenien kuulluksi tulemistä ja osallisuuden tunnetta. (Sosiaalialan am-
mattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit n.d.)

Vuonna 2004-2006 toteutettu ETCS -projekti ja sen sosiaalialan työryhmä kehitti-
vät ensimmäiset sosionomi (AMK) koulutuksen kompetenssit. Sosionomin osaa-
minen yhdistää ammatilliset tiedot ja käytännölliset taidot, joihin vaikuttavat kes-
keisesti myös yksilölliset sosiaaliset valmiudet. Korkeakoulutus tähtää käsitteelli-
siin ja ammatillisiin kompetensseihin, sosiaalisten taitojen ja oppimaan oppimisen
valmiuksien oppimiseen, joiden avulla koulutuksesta saatu osaaminen on sovel-
lettavissa muuttuvissa olosuhteissa ja vaihtelevissa tilanteissa. Työelämän yleiset
osaamiset, kuten projektityön taidot ja kielitaito, asiakasryhmäkohtaiset (esim.
lastensuojelu, varhaiskasvatus, kriminaalityö) erityisosaamiset sekä työorientaa-
tio ja yksittäisien työmenetelmien hallinta kuuluvat sosionomin osaamisiin. Sosi-
aalialan ammattihenkilön tulee edellä mainittujen lisäksi sitoutua noudattamaan
sosiaalialan arvolähtökohtia ja käyttää eettistä ajattelua työkalunaan. (Rauhiain-
nen-Valo ym. 2010, 10-13.)

Sosiaalialan koulutusta tarjoavien ammattikorkeakoulujen näkemysten ja yhte-
nevien ydinosamisten lisäksi sosionomin osaaminen näyttäytyy usein osaa-
misprofiilien erilaisuutena, joita persoonalliset vahvuudet, erilaiset työkokemukset
ja täydennyskoulutukset muovaavat (Rauhiainen-Valo ym. 2010, 26-27). Rauhiain-
nen-Valoa mukaillen sosionomin osaaminen nähdään siis koulutuksellisten ja yk-

silöllisten seikkojen summana, joka kehittyy kokemuksen kautta. Opinnäyte-työssä selvitettyt osaamiset perustuvat opiskelijoiden tämän hetkisiin kokemuksiin ja mielipiteisiin omista osaamistaan.

3.2.1 Kasvatusyhteistyö

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia, tunnistaa yksilölliset tuet tarpeet ja järjestää niiden mukaisia tukitoimi tarvittaessa myös monialaisesti sekä tukea vanhempaa kasvatustyössä (Varhaiskasvatustalaki 2018, 3 §). Lapsen erityisen tuen tarpeita arvioidaan yhdessä vanhempien kanssa, kasvatuskumppaneina. Varhaiskasvatuksen erityinen tuki vastaa lapsen kasvatuksellisiin ja kuntoutuksellisiin tarpeisiin ja näkyy usein yksilöityinä tavoitteina. (Pölkki 2016, 264.)

Kasvatuskumppanuus ja -yhteistyö on kirjattu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2018, 21, 28, 30 & 34), perusopetuksen laatukriteereihin (2012, 50 & 57) sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014, 35 & 42). Kasvatuskumppanuudella ja kasvatusyhteistyöllä tarkoitetaan huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä, jonka tarkoituksena on sitouttaa huoltajat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö edistämään lapsen turvallista kasvua, kehitystä ja oppimista. Sen toteutumista tukevat tasa-arvoinen vuorovaikutus, keskinäinen kunnioitus ja luottamuksen rakentaminen. Siihen liittyviä arvoja, tavoitteita ja vastuita käsitellään keskustellen. Kasvatusyhteistyö edellyttää henkilöstöltä aktiivisuutta, aloitteellisuutta, perheiden moninaisuuden ja lapsen yksilöllisten tarpeiden sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvien kysymysten huomioimista. Kasvatusyhteistyön tarkoituksena ja tavoitteena on päivittäisten lasta koskevien asioiden jakaminen, kannustava viestintä suhteessa lapsen kehitykseen ja oppimiseen, varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen ja tuki siirtymävaiheissa. Lapsen hyvinvoinnista heittävä huoli ja haastavat tilanteet vaativat sujuvan yhteistyön ja luottamuksellisen ilmapiirin vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä. (Varhaiskasva-

tussuunnitelman perusteet 2018, 34.) Opinnäytetyössä tarkastellaan kasvatuskumppanuuden rinnalla muun muassa huolen puheeksi oton osaamista, joka on osa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä.

Kasvatuskumppanuudella voidaan tarkoittaa varhaiskasvatuksen työntekijän ja vanhemman keskeistä tai yhteishuoltajien muodostamaa kasvatuksellista kumppanuutta. Mahkonen (2018) erittelee vuoden 2018 varhaiskasvatuslaissa vanhempia ja huoltajia koskevia säädöksiä olevan 19 eri lain pykälässä. Nostan niistä esille kolme kasvatuskumppanuudelle olennaista mainintaa:

- Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisen hyvinvoinnin parhaaksi yhdessä lapsen huoltajan kanssa sekä tukea lapsen vanhempia ja huoltajia kasvatustyössä (3 §).
- Huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (20 §).
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa yhteistyössä (23 §).

(Mahkonen 2018, 65-67.)

Kekkonen luonnehtii (2012) tutkimuksessaan, *Kasvatuskumppanuus puheena* kasvatuskumppanuuden ydinajatuksen lähteneen liikkeille varsinaisesti 2000-luvun alun jälkeen. Vielä 90-luvulla lasten ja vanhempien välinen dialogi oli vähäistä ja molemmat osapuolet kokivat hankalaksi ottaa lasta koskevia asioita puheeksi. Kasvatuskumppanuudessa henkilöstön ja vanhempien roolien tulee olla tasavertainen, mutta Kekkonen (2012) mukaan niiden tehtäväsisältö on erilainen.

Vuonna 2018 varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden päivitetyn version myötä vanhempien roolia osana varhaiskasvatusta on korostettu. Lasten huoltajat, yhteistyössä lasten ja henkilöstön kanssa, saavat mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan sekä kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen, huoltajien keskinäinen verkostoituminen sekä yhteisöllinen toiminnallisuus tapahtumissa edesauttavat ja tukevat henkilöstön työtä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.)

Prior ja Gerard (2007) erittelevät kirjassaan kasvatusyhteistyön hyötyjä varhaislapsuudessa. Heidän mukaansa vanhempien ja perheen osallisuus varhaislapsuuden kasvatukseen ja koulutukseen mahdollistaa vanhemmille väylän ilmaista kiinnostuksensa ja osoittaa arvostuksensa opetuksellisiin seikkoihin. Lapsen ja vanhempien välinen vuorovaikutus sekä perheen ja varhaiskasvatuksen välinen vuorovaikutussuhde kulkee aina molempiin suuntiin, niin että sen kaikki osapuolet vaikuttavat rooleillaan ja toiminnoillaan toisen toimintaan. (Prior & Gerard 2007, 2 & 7.) Vaikka Priorin ja Gerardin (2007, 14 & 20) näkökulma painottuu vahvasti kasvatusyhteistyön tuomaan lapsen oppimisen onnistumisiin ja saavutuksiin, toimivan kasvatusyhteistyösuhteen tuloksena nähdään myös vahvistunut vanhemmuuden kokemus.

3.2.2 Huolen tunnistaminen ja varhainen puuttuminen

Kuikan (2006, 7) mukaan varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että perheiden, lasten ja nuorten ongelmat havaitaan, niihin etsitään ratkaisuja mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja niiden rinnalle pyritään rakentamaan hyvinvointia tukevaa ja ongelmia ehkäisevää työtä.

”Varhaisessa puuttumisessa keskeinen työväline on yksilön kokema subjektiivinen huoli lapsesta tai nuoresta” (Kuikka 2006, 7).

Stakesin kehittämä Huolen vyöhykkeistö toimii työvälineenä opettajille ja varhaiskasvattajille, ja on olemassa muun muassa siksi, ettei huolta kanneta turhan kauan yksin, vaan sen ilmeneminen olisi helpommin tunnistettavissa. Vyöhykkeistö on nelijakoinen: 1. Ei huolta, 2. Pieni huoli, 3. Harmaa vyöhyke ja 4. Suuri huoli. Vyöhykkeiden avulla työntekijä arvioi omaa työskentelysuhdettaan ja olemassa olevia tukikeinoja lapseen, jolloin huolen käsittely ei keskity ongelman laadun tai määrän pohdintaan, vaan omien toimintamahdollisuuksien löytämiseen.

Huoli perustuu lapsen ja työntekijän välisiin suhteisiin ja siinä kertyneeseen kontaktitietoon, jolloin se on hyvin henkilökohtainen kokemus. Sen aste voi vaihdella saman lapsen kohdalla työntekijän mukaan. (Eriksson & Rautava 2006, 9-10.)

Huolen vyöhykkeistön avulla helpotetaan varhaisen huolen esille tuontia ja sen arvioinnin lähtökohtina toimivat työntekijän tekemät havainnot. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta merkittävät riskit ja niiden tunnistaminen on tärkeää ja vaatii ammatillista osaamista ja omiin huolen tunteisiin luottamista. Tärkeintä on asiaan puuttuminen, avun tarpeen havaitseminen ja tuen tarjoaminen, ei niinkään ongelman määrittelyminen. Huoli otetaan ensisijaisesti puheeksi vanhempien kanssa kunnioittavasti, tasavertaisen dialogin avulla, ja se vaatii toimivaa yhteistyötä perheen kanssa sekä avointa kasvatuskumppanuutta. Stakesin Huolen puheeksi oton ennakkotietolomake auttaa työntekijää erittelemään lapsen tai nuoren elämässä huolta aiheuttava tilanne. Lomake ohjaa työntekijää pohtimaan tilannetta, joka seuraisi, jos huolta ei oteta puheeksi. Lomakkeen avulla pystytään arvioimaan tarkemmin huolen vakavuus ja sen sijoittuminen Huolen vyöhykkeistölle. (Varhaisen tuen käsikirja 2012, 3-5 & 11.)

4 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksen toteuttaminen alkoi syyskuussa kun tutkimuslupien hakuprosessit käynnistyivät. Tutkimuslupahakemuksia tehtiin seitsemään eri ammattikorkeakouluun ympäri Suomen. Tutkimuslupia haettiin kouluihin, joissa on mahdollista suorittaa sosionomi (AMK) -tutkinto ja suuntautua 60 opintopisteen verran varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan. Tutkimuslupaprosessiin osallistuvat koulut jakautuivat maantieteellisesti etäälle toisistaan ja niiden sosionomiopiskelijamäärät vaihtelivat 60 ja 396 välillä. Varhaiskasvatukseen suuntautuneiden sosionomiopiskelijoiden määrät olivat ammattikorkeakoulujen yhteyshenkilöiden tekemiä arvioita. Tutkimusluvut haettiin kunkin koulun omien ohjeiden ja lomakkeiden mukaisesti. Hakuprosessin aikana kaksi ammattikorkeakoulua karsiutui pois

yhteydenpito-ongelmien ja aikataulun vuoksi, jolloin lopullisia tutkimuslupia saatiin viiteen ammattikorkeakouluun. Tutkimukseen osallistuvia kouluja käsitellään anonyymisti sopimuksen mukaan.

Lokakuun 2019 loppuun mennessä sovittiin suunnitelmat aineiston keruun käytännöistä ammattikorkeakoulujen yhteyshenkilöiden kanssa ja kirjoitettiin saatekirje kyselylle. Testikyselylomaketta arvioitiin yhdessä ammattikorkeakoulujen yhteyshenkilöiden kanssa sen helppolukuisuuden ja pituuden, kysymyksien loogisuuden sekä sen tuottamien tuloksien perusteella, jonka jälkeen se muokattiin lopulliseen muotoonsa. Kyselylomaketta testattiin kahden kohderyhmän ulkopuolisen henkilön kanssa.

4.1 Tarkoitus ja tavoite

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda näkyväksi sosionomiksi opiskelevien tämän hetkistä osaamista ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa, sillä varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa ei määritetä varhaiskasvatuslaissa 540/2018. Työn tavoitteena on kerätä eri ammattikorkeakoulujen opiskelijoilta kokemuksia omista valmiuksistaan ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä päiväkotiympäristössä. Varhaiskasvatukseen suuntautuneiden sosionomin tutkintoa opiskelevien valmiuskokemukset tuodaan esiin, sillä sosionomin osaamisen määrittelystä käydään parhaillaan yhteiskunnallista keskustelua ja kehitystyötä. Sosionomin varhaiskasvatustyön osaamiset ohjaavat varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan muodostamista. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Kuinka paljon varhaiskasvatukseen suuntautuneet sosionomiopiskelijat ovat saaneet opintojen aikana osaamista ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamiseen?

2. Millaista osaamista ja valmiuksia ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön opiskelijat ovat saaneet opintojen aikana?
3. Kuinka paljon opintojen aikana suoritettut harjoittelut tai aiempi työkokemus vaikuttavat koettuun ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön osaamiseen?

4.2 Aineisto ja aineistonkeruu

Aineiston keruu ajoittui välille 26.10.-25.11.2019, jonka aikana kohderyhmälle välitettiin kyselysaatteen lisäksi kaksi muistutusviestiä. Kyselyn jako ja aineiston keruu tapahtui neljällä viidestä ammattikorkeakouluista yhteyshenkilöiden välityksellä ja yhden koulun kanssa kysely jaettiin suoraan opiskelijoiden sähköposteihin Webropolin kautta. Alkuperäisen kyselysaatteen sekä molempien lähetettyjen muistutusviestien lähipäivinä kyselyyn tuli vastauksia ryppäittäin, josta voidaan päätellä niiden toimineen tarkoituksessaan hyvin. Kyselyyn vastasi 56 opiskelijaa.

Tutkimusaineiston koko on 54 vastausta, jotka ovat peräisin viidestä eri ammattikorkeakoulusta ja sitä jaettiin noin 350 opiskelijalle. Kyselyn vastausprosentti on tällöin noin 15%. Kyselyn kohderyhmänä olivat varhaiskasvatukseen suuntautuneet opiskelijat, jotka ovat opiskelleet sosionomin tutkintoa vähintään kaksi vuotta. Vastauksia saatiin yhteensä 56, joista karsittiin kohderyhmään kuulumattomat kaksi vastausta pois, jolloin lopullinen aineisto perustuu 54 vastaukseen.

4.3 Aineistonkeruun menetelmät

Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara (2009) tekstissään esittävät kysymyksen *”Mitkä menetelmät tuovat parhaiten vastauksen asettamaani ongelmaan?”*. Tämä on aineistonkeruumenetelmän valinnan kannalta keskeinen kysymys, joka ohjaa tutkijaa menetelmän muodostamisessa.

Tutkimuskysymyksien kannalta olennaista oli saada tietoa, joka perustuu objektiiviseen tarkasteluun. Tämän vuoksi toteutettu opinnäytetyön tutkimus oli luonteeltaan kvantitatiivinen ja se tuotti tilastollisesti käsiteltävää tietoa. Kvantitatiivista tutkimusta väärittää yleispätevien syy-seuraussuhteiden laittaminen ja se perustuu asioiden objektiiviseen tarkasteluun (Hirsijärvi ym. 2009, 137-140). Tutkimuksen perusjoukosta otettu otos, käsitteiden määrittely ja tilastollisesti käsiteltävien tuloksien havainnollistaminen ovat kvantitatiiviselle tutkimukselle ominaisia piirteitä (Hirsijärvi ym. 2009, 160-163).

Otannon tapa määriteltiin ennen aineistonkeruuta. Jos kyselytutkimuksen tuloksia pyrittäisiin yleistämään perusjoukkoon eli populaatioon, tulisi otanta valita niin, että se kuvaa mahdollisimman hyvin pienessä kaavassa isompaa kokonaisuutta (Valli 2018a, 102). Tässä tutkimuksessa otos muodostui ryväotannalla eli aineistoa kerättiin jo olemassa olevien rakenteiden, luokkaryhmien, perusteella (Valli 2018a, 105). Vallin (2018, 105) mukaan näin meneteltynä saadaan useita koehenkilöitä saavutettua kerralla. Otoksen koko on yleisimmin noin 20 prosenttia perusjoukosta ja jokaisella perusjoukkoon kuuluvalla on samat todennäköisyydet kuulua otantaan. Otannon ollessa tilannesidonnainen suurempi otoskoko lisää tutkimustulosten yleistettävyyttä ja sitä kautta luotettavuutta. (Valli 2018a, 102-103.) Tutkimuksen perusjoukon määrittelyä ei onnistuttu tekemään, sillä ammattikorkeakoulujen sosionomiopiskelijoiden suuntautumisesta ei ollut yksiselitteisiä kirjanpitoja. Tutkimuksen otoksen voidaan olettaa olleen kuitenkin alle 20 prosenttia perusjoukosta, sillä kysely teetettiin viidelle ammattikorkeakoululle Suomen 20 koulusta, jotka kouluttavat sosionomeja. Kyselyn vastausprosentti oli 15% ja koska otoksen koko oli tässä tutkimuksessa alle 20 prosenttia perusjoukosta, sen tulokset eivät ole tarkoitettu yleistettäväksi kaikkien varhaiskasvatukseen suuntautuneiden sosionomiopiskelijoiden kokemuksiinsa.

Tutkimusmetodi määräytyy tutkimusongelman sekä tutkimusstrategian perusteella (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 132), joka muotoutui tässä opinnäytetyön tutkimussuunnitelmaa laatiessa. Metodien lähtökohdaksi valikoitui Survey-tutkimus, sillä Hirsijärven ym. (2009, 234) mukaan Survey-tutkimuksessa aineistoa

voidaan kerätä kyselyllä tietystä ihmisjoukosta tehdystä otoksesta, jonka perusteella kuvaillaan, selitetään ja vertaillaan ilmiöitä. Tarkasteltavina ilmiöinä tässä tutkimuksessa olivat sosionomiopiskelijoiden kokema osaaminen. Vilkan (2007, 28) mukaan menetelmänä kysely on sovelias tutkimuksiin, joissa tutkittavia on määrällisesti paljon ja he ovat etäällä. Opinnäytetyö oli luonteeltaan perustutkimus, joka etsi syitä ja hankki tietoa sekä oli toiminnaltaan tutkijalähtöistä (Hirsijärvi ym. 2009, 133). Opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena ei ollut pyrkiä yleistämään saatuja tietoja isompaan ihmisjoukkoon (Valli 2018b, 260).

Valli ja Perkkilä kuvailevat sähköisen pohjan luovan mahdollisuuksia kyselyn visualisoimiseen ja kysymyksenasettelun selkeyttämiseen sekä helpottavan myös tutkijan tekemää työtä (Valli ja Perkkilä 2018, 117), jonka vuoksi kysely luotiin käyttämällä Webropol-kyselytyökalua. Kyselytutkimuksen suunnitteluvaiheessa on otettu huomioon muun muassa vastauksien palautumiseen varattava aika ja mahdollisen uusintakyselyn tai muistutuksien järjestäminen sekä kyselyn ajoittaminen oikein (Vilkka 2007, 28).

Vilkan (2007) mukaan kysely perustuu standardoituun kysymyksenasetteluun, joihin vastaajan mielipiteet, ominaisuudet ja käyttäytyminen vaikuttaa. Valli ja Perkkilä (2018, 118) toteavat sähköisen kyselylomakkeen tuovan mukanaan haasteita motivoimiseen ja selkeiden ohjeiden rakentamiseen. Tämän vuoksi on tärkeää, että vastaaja osaa toimia itsenäisesti kyselyn ohjeiden perusteella, ilman valvojan läsnäoloa (Vilkka 2007, 92). Tutkimuksen kysymyksenasettelu tehtiin sanamuotoja myöten huolellisesti sekä mahdollisimman yksiselitteisesti, jotta virheellisten vastausten todennäköisyyttä saatiin vähennettyä. Vilkkaa (2007, 93) mukaillen tutkimuskysymysten asettamisessa käytettiin tukena taustateoriaa. Kysymysten kieli muotoiltiin, miellyttäväksi sekä kohdistettiin oikealle kohderyhmälle samalla huolehtien, että vastaukset ovat myös mitattavissa tilastollisesti (Valli 2018a, 95-96). Kysymykset rakennettiin niin, että ne tukevat tutkimustavoitetta ja tutkimuskysymyksiä, ja haluttuihin että asioihin saadaan vastaus (Vilkka 2007, 92-93). Koska kyselyn pituus voi olla vaikuttava tekijä vastausten luotettavuutta ja laatua

tarkastellessa: liian pitkän kyselyn viimeisiin kysymyksiin vastaaminen voi kysymyksenalaistua (Valli 2018a, 93-95), asetettiin opinnäytetyön kyselyn pituudeksi 13 kysymystä.

Tutkimuksen kyselylomake alkaa taustatietokysymyksillä, joilla kartoitetaan vastaajan piirteitä, kuten ikää, sukupuolta ja koulutustaustaa (Valli 2018a, 92). Vastaajan perustietoja kartoittavat taustakysymykset ovat suljettuja kysymyksiä, joiden vastaamiseen on annettu toisensa poissulkevat valmiit vaihtoehdot (Vehkalahti 2008, 24).

Vallin (2018b, 250) mukaan mielipiteitä mitatessa Likertin asteikolla ja/tai semanttisen differentiaalilin avulla tehdyt kysymykset antavat kyselyyn vastanneelle mahdollisuuden vastata asteikolla yhdestä viiteen, jolloin myös vastausten numereellistaminen on melko yksiselitteistä. Laskennallisten vääristymisten välttämiseksi kyselyn mielipidekysymyksien ”en osaa sanoa” -kohta on sijoitettu kahden ääripään keskelle (Valli 2018b, 250-251) tutkimuksen asteikkokysymyksissä.

Jotta kyselylomakkeen täyttämistä ei tule liian raskasta ja yksityiskohtaista täyttää, ei jokaista mielipidettä ole järkevää mitata yllä kuvatun laisella viisiportaisella asteikolla. Osa tutkimuksen kysymyksistä oli monivalintoja, joissa vastaaja voi valita useamman vaihtoehdon, samalla tehden jokaisesta vastauksesta oman muuttujansa ja luoden asiasta karkean mittauksen. (Vehkalahti 2008, 28-29.)

Koska tällaiset kysymykset tuottavat tietoa yleisimmistä ja harvinaisemmista käsityksistä ja niiden jakautumisesta (Vehkalahti 2008, 29), niiden avulla saatiin tarkoituksenmukaista aineistoa tehtyyn tutkimukseen.

Tutkimuksessa selvitettiin sosionomiopiskelijoiden osaamista ilmiönä, jolloin oli tärkeää, etteivät kaikki kysymykset olleet strukturoituja. Cresswellin ja Pothin (2018) mukaan avoimet kysymykset lisäävät kyselyn aineistoon kokemusperäisen ulottuvuuden: tutkija muodostaa sekundäärinen kokonaiskuvan vastaajien omiin kokemuksiin perustuvista teksteistä. Toisaalta mitä laajempia ja yksityiskohtaisempia saadut vastaukset ovat, sitä haastavampaa tutkijalle on löytää niistä yhdistäviä tekijöitä ja teemoja. (Cresswell & Poth 2018, 153.) Yhdistävien

teemojen löytämiseksi avoimet kysymykset on analysoitu esiin nousseiden teemojen avulla.

4.4 Aineiston analysointi

Aineiston analyysi lähtee liikkeelle aineiston tarkastamisesta, jolloin lomakkeen tiedot tarkistetaan ja asiattomasti tai puutteellisesti täytetyt tiedot poistetaan (Vilkkä 2007, 106-109). Aineiston muokkausvaiheessa selvitetään puuttuvat tiedot eli kyselyyn vastanneiden muodostama eräkato ja yksikkökato, joka syntyy, kun kyselyyn jätetään vastaamatta (Vehkalahti 2008, 81). Muokkausvaiheessa puuttuvien tietojen ja kadon määrän selvittäminen oli hyvin haastavaa, sillä jokainen ammattikorkeakoulu piti kehnosti kirjaa kohderyhmään kuuluvista opiskelijoista. Kyselyä jaettiin arvioilta noin 350 opiskelijalle, viiteen eri ammattikorkeakouluun. Vaikka puuttuvia tietoja voidaan täydentää jälkikäteen rekisteritiedoin tai painottamalla vastauksia aineiston muokkausvaiheessa (Vehkalahti 2008, 81), tutkimuksen aineistoa ei täydennetty.

Määrällisen aineiston koodaaminen tapahtui Webropol-kyselytyökalun avulla sitä mukaa, kun kyselyyn saatiin vastauksia. Webropol rekisteröi, tallensi ja havainnollisti kuvioin vastaukset, samalla järjestäen niistä tunnuslukuja, kuten keskiarvoja, mediaaneja ja prosenttilukuja. Tämän jälkeen ohjelmaan tallennetut tiedot käsiteltiin ja tiivistettiin kysymyksen luonteen vaatimalla tavalla. Monivalintakysymyksistä saadut tulokset on analysoitu koodaamalla vastaukset kyllä- ja ei-vastauksiin, jolloin muuttujien määrä kasvaa ja voidaan selvittää, kuinka moni on valinnut saman vaihtoehdon (Valli 2018c, 270). Kyselyn avoimien kysymyksien vastauksia tarkasteltiin Vallin (2018b, 248) esittelemän määrällisen tarkastelun keinoin. Periaatteena oli, että aineisto käytiin läpi sanasta sanaan, jonka jälkeen etsittiin vastausten kesken esiin nousevia yhteisiä teemoja. Teemojen erottelun työkaluina olivat värikoodit ja numerot. Vallin (2018b 249-250) mukaan luokittelu aloitetaan erottelemalla erilaiset vastaukset ensin moneen kategoriaan, joita voi-

daan myöhemmin yhdistellä laajemmiksi luokiksi. Jotta voidaan edetä vastauksien syvälliseen tarkasteluun, on tärkeää, ettei luokittelua tehdä liian nopeasti, niin ettei osa informaatiosta katoa (Valli 2018b, 249-250). Sanallisia vastauksia tarkasteltiin yhteisten luonnehdintojen avulla (Vehkalahti 2008, 164), jotka toimivat työkaluina avoimien kysymysten aineiston analyysissä teemoittelun rinnalla. Valli (2018b, 260) artikkelissaan toteaa, että laadullisilla tuloksilla kuvataan tiettyä jäsenettyä tilannetta ilman laajempaa yleistämistä.

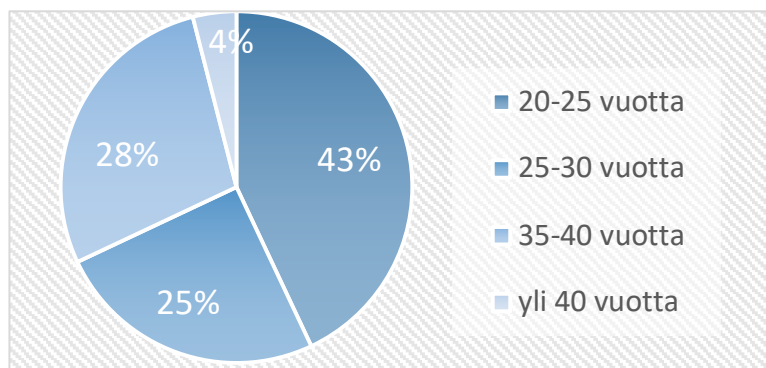
Aineiston analysointivaiheessa kyselyn perustieto-osion ikä ja sukupuoli -kysymysten vastauksien suhdetta kahden avoimen kysymyksen vastauksiin selvitettiin. Muuttujien huomioiminen analysointivaiheessa toimii työkaluna, kun halutaan tarkastella tarkemmin taustamuuttujien vaikutusta ja näin ollen etsiä mahdollista selittävää tekijää (Valli 2018b, 251). Vallin (2018, 251) mukaan muuttujat nimeetään kokonaisluvuilla, jolloin luku ilmaisee tiettyyn luokkaan kuulumista. Opinnäytetyön tutkimuksessa muuttujien välisen korrelaation tutkiminen osoittautui haastavaksi, kysymyksen asettelusta johtuvista seikoista. Muuttujien välistä analyysiä yritettiin toteuttaa Webropol-kyselyohjelman vertailutyökalun avulla, joka muodostaa annetuista muuttujista korrelaatioluvut ja hajontakuvat. Yksittäiset korrelaatiot eivät ole perusteena johtopäätöksille ja mikäli riippuvuuksia olisi tarpeen analysoida tarkemmin, mallinnettaisiin tiivistettyä aineistoa tilastollisesti esimerkiksi taulukoimalla (Vehkalahti 2008, 80). Opinnäytetyön tarkoituksena ei kuitenkaan ollut korrelaatioiden tarkastelu, joten niihin perustuvat tulokset esitettiin lyhyesti ja ilman johtopäätöksiä.

Aineistosta saatu tieto esitettiin opinnäytetyön tuloksia käsittelevässä luvussa kuvaajien avulla, sillä Vallin (2018b, 252) mukaan kuvioin havainnollistaminen toimii visualisoimisessa sekä aineiston hajonnan esittämisessä apuna. Aineistolähtöinen tieto tiivistettiin muotoon, joka säilyttää tutkimuksen tarkoituksenmukaisuuden (Valli 2018b, 252) eli vastasi yksityiskohtaisuudeltaan opinnäytetyön vaatimaan tasoa.

Keskiarvon käyttöä ei voida perustella saadun aineiston normaalijakaumalla (Valli 2018b, 259), jonka vuoksi opinnäytetyön tuloksia ei esitetty keskiarvon tai medianin avulla. Tunnuslukujen käytön riskinä on pienen ja epätasaisesti jakautuneen aineiston tuloksien vääristyminen (Valli 2018b, 257). Tuloksien ilmaisussa on käytetty prosenttijakaumaa, joka toimii mittaustasosta riippumatta (Vehkalahti 2008, 53). Tuloksia esitetään myös sanallisin ilmauksin, kuten *puolet, kolme neljästä, ei yksikään*. Aineiston avoimista kysymyksistä on poimittu tutkimuksen tulossioon myös suoria tekstilainauksia, jotta vastausten luonnetta pystyttiin välittämään lukijalle.

5 Tutkimustulokset

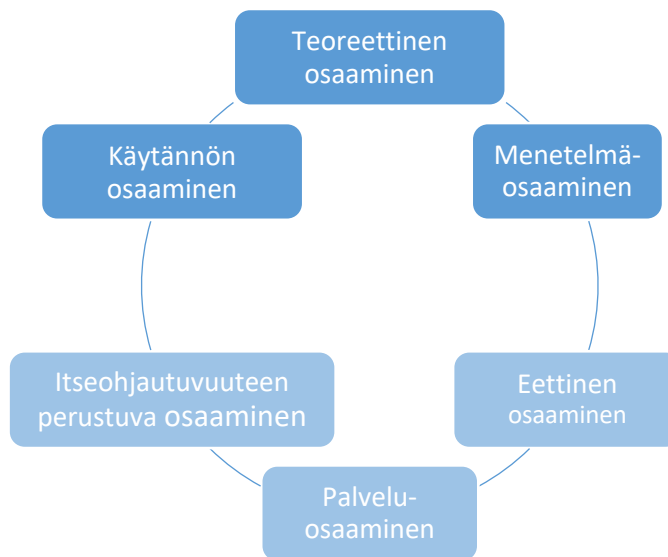
Kyselyyn vastanneista 46% opiskeli parhaillaan sosionomin tutkintoa monimuoto-opiskeluna ja 54% prosenttia päiväopiskeluna. Kyselyyn vastanneista 48 kertoi olevansa naisia ja 6 miehiä, joka osoitti 89% vastauksista olevan naisten antamia. Kuviossa 1 on eritelty kyselyyn vastanneiden ikäjakauma, joka osoittaa suurimman osan vastauksista tulleen 20-25 -vuotiailta opiskelijoilta.

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma (kysymys 3)

Viisi kuudesta vastaajasta oli koulutustaustaltaan toisen asteen koulutuksen käyneitä ja yksi kuudesosa kertoi suorittaneensa muun korkeakoulututkinnon. Sosionomin tutkintoa edeltäviä suoritettuja korkeakoulututkintoja olivat filosofian maisteri, tradenomi, restonomi ja tanssinopettaja (AMK).

Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat kokevat saaneensa opintojen aikana eniten teoreettiseen osaamiseen, menetelmäosaamiseen ja käytännön osaamiseen liitettäviä valmiuksia. Myös palveluosaaminen, itseohjautuvuuteen perustuva osaaminen ja eettinen osaaminen mainittiin. Opintojen aikana kartutetun osaamisen osa-alueet ovat esitetty kuviossa 2. Luvun 6 *Tutkimustulokset* alalukujen rakenne perustuu teoriasta ja aineistosta esiin nousseihin teemoihin.

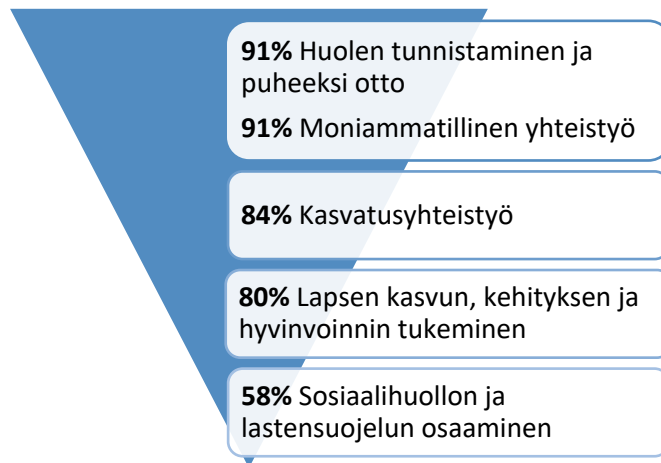

Kuvio 2. Sosionomiopintojen aikana kartutettu osaaminen (Kysymys 8)

5.1 Teoreettinen osaaminen

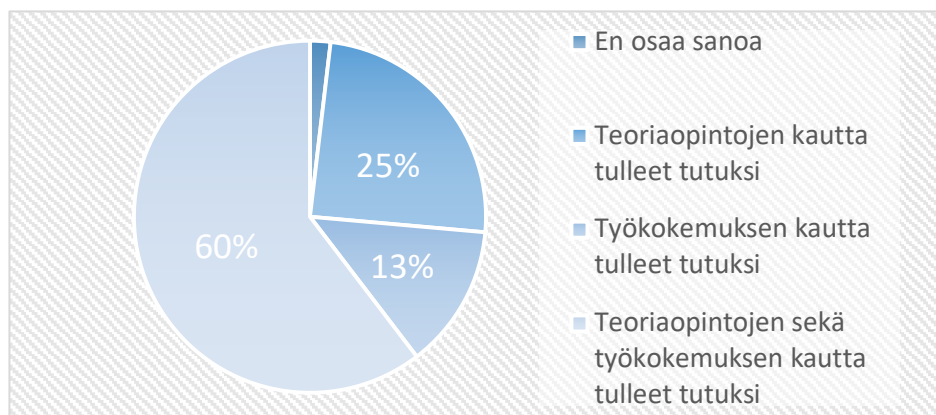
Teoreettista osaamista selvitettiin ensimmäisessä sisältökysymyksessä, jonka tulokset ilmentävät opiskelijoiden näkemystä siitä, mitä varhaiskasvatuksessa toteutettavaan ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön sisältyy. Monivalintakysymyksessä vastaaja sai valita yhden tai useamman mielestään sopivan vaihtoehdon. Tulosten mukaan selvästi suurin osa eli 91% vastaajista mieltää huolen tunnistamisen ja puheeksi oton sekä moniammatillisen yhteistyön osaksi ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Kasvatusyhteistyö kuuluu aihepiiriin 84 % mielestä ja lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen 80 % mielestä. Yli puolet

vastaajista kokee sosiaalihuollon ja lastensuojelun osaamisen liittyvän aiheeseen. Kysymyksestä saadut vastaukset on tiivistetty yllä esitettyihin teemoihin, joiden jakauma on kuvattu kuviossa 3.

Kuvio 3. Mitä ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön mielletään kuuluvan (kysymys 6)

Kaksi kolmasosaa vastaajista määritteli yllä esitettyjen teemojen tulleen tutuiksi teoriaopintojen sekä työkokemuksen kautta, kun taas neljäsosalle ne olivat tulleet tutuiksi vain teoriaopintojen aikana. Seitsemän vastaajaa 54:stä kertoi tutustuneensa näihin työkokemuksen kautta ja yksi vastaajista ei osannut määrittellä osaamisen alkuperää lainkaan. (kts. kuvio 4)

Kuvio 4. Miten ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön teemoihin on tutustuttu (kysymys 7)

Opiskelijoiden teoreettisen osaamisen perustana ovat lastensuojelun, perhetyön ja varhaiskasvatuksen kurssit sekä vapaasti valittavat ja syventävät kurssit. Kurssit ovat käsitelleet muun muassa keinoja lapsen kasvun, kehityksen ja vuorovaikutussuhteiden tukemiseen, perheen ja vanhemman kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä lisänneet ymmärrystä siitä, kuinka teoreettista osaamista voidaan hyödyntää käytännössä.

Lastensuojeluopinnot antoivat laajan kuvan, millaisia palveluita on tarjolla lapsiperheille. (A 6)

Koulutuksen kautta oppinut hyödyntämään erilaista teoreettista tietoa käytännössä. (A 12)

Vastauksissa korostui lastensuojelun teoriaopintojen merkitys varhaiskasvatuksessa tehtävälle ennaltaehkäisevälle työlle, mutta suurin osa vastaajista kokee, etteivät pelkät lastensuojelun ja perhetyön opinnot riitä työkaluiksi varhaiskasvatukseen. Omaan teoreettiseen osaamiseen liitettiin usein negatiivisia ilmauksia, sekä kannanottoja aihepiirin teoriaopintojen määrästä.

Lastensuojelun tunneilla ennaltaehkäisevää työtä varhaiskasvatuksessa ei ole mielestäni käsitelty lainkaan tarpeeksi. (B 2)

On jäänyt erittäin vähäiseksi juurikin vakan opinnoissa. (B 4)

Lastensuojelukurssilla aihetta sivuttiin pikaisesti. Osaamiseni on aika heikkoa. Tästä tärkeästä aiheesta olisi tarvinnut koulun puolelta lisää kursseja. (B 8)

En ole saanut mielestäni tarpeeksi paljoa. Siitä tarvitsisi enemmän kursseja, jossa opetettaisiin erityisesti menetelmiä. (B 23)

-- näkökulma on ollut yleisellä tasolla. Nimenomaan varhaiskasvatuksen näkökulmasta aiheesta on puhuttu opintojen aikana melko vähän. (B 39)

Opintojen aikana itseohjautuvuuteen perustuva osaaminen on syntynyt kursseilla, joissa on hyödynnetty vertais- ja itseoppimista, case-tehtäviä, pohdintaa ja keskusteluja, ryhmätöitä sekä itsenäistä tiedonhakuja. Opiskelijat nimeävät omaa-

vansa myös palveluosaamisia, kuten ymmärrystä palvelujärjestelmästä ja matalan kynnyksen palveluista, sosiaaliturvajärjestelmästä sekä sosiaalihuoltoa ja lastensuojelua toteuttavista tahoista. Yhdessä vastauksessa mainittiin myös teoriaopintojen kautta tutuksi tullut eettinen osaaminen.

Webropolin vertailutyökalua käyttämällä saatiin tuloksia sukupuolen vaikutuksista kahdeksannen kysymyksen vastauksiin eli millaista osaamista opiskelijat ovat saaneet opintojen aikana varhaiskasvatuksessa toteutettavasta ennaltaehkäisevästä lastensuojelutyöstä. Vastausten mukaan naiset nimeävät osaamisiaan ja puhuvat koetuista osaamisista miehiä enemmän. Noin 42% naisista mainitsee ennaltaehkäisevän osaamisen ja 27% huolen tunnistamisen tai puheeksi otton, kun taas miesten vastauksissa näitä ei nimetty lainkaan. Miehet painottavat teoreettista osaamistaan, sillä 75% mainitsee ne vastauksissaan. Sukupuolten välistä vertailua tulkitessa tulee huomioida kyselyyn vastanneiden epätasainen sukupuolijakauma eli se että kyseiset tulokset perustuvat 6 miehen ja 48 naisen osaamisen kokemuksiin.

5.2 Käytännön osaaminen ja menetelmäosaaminen

Opintojen aikana kartutettu käytännön osaaminen perustuu harjoitteluihin ja työkokemukseen. Ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön rooli on koettu vahvistuneen käytännön kokemusten kautta ja sen avulla on hahmottunut ymmärrys varhaiskasvatuksen merkityksestä perheen tukimuotona. Esiin nousi myös ajatuksia työn merkityksellisyydestä ja oman asennoitumisen vaikutuksesta työhön, joiden koettiin tukevan käytännön osaamista. Menetelmäosaamisista eniten mainittiin huolen tunnistaminen ja puheeksi otto, kasvatusyhteistyö ja moniammatillinen yhteistyö. Konkreettisia menetelmiä vastauksissa oli esimerkiksi huolen vyöhykkeistö, avoimuus ja dialogisuus, sekä tunnekortit. Osassa vastauksessa tuli ilmi, kuinka teoreettisen ja käytännön osaamisen koetaan tukevan toinen toistaan.

Työkokemuksen kautta en ollut aiemmin tutustunut menetelmiin tai niiden teoriaan. Menetelmä ja teoria osaaminen on kertynyt aikalailla opintojen kautta. Kun taas käytännön kokemus kuten huolen puheeksi ottaminen ja vanhemmille vaikeista asioista puhuminen tulee vain työn kautta oppimalla. Toki tässäkin auttaa menetelmistä saatu tuki. (C 27)

Perheen ja vanhemmuuden tukemiseen liittyvät kurssit olen itse kokenut tärkeänä ja ne on vahvistaneet omalta osalta sitä osaamista. Plus tietenkin teoriassa on asiaa käsitelty paljon ja ainakin oletan sen olevan apuna tulevaisuuden työelämässä. (C17)

Opiskelijoiden valmiuksiin toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa vaikuttavat eniten opintoihin sisältyvät harjoittelut ja toiseksi eniten aiempi oman alan työkokemus. Aiempi minkä tahansa alan työkokemus nähtiin vaikuttavan tähän osaamiseen jonkin verran. Tuloksista ilmenee, että vastaajilla on yhteinen näkemys harjoittelujen vaikuttavuudesta: se on ainut kohta, johon yksikään ei ole vastannut ”En osaa sanoa”, ja toisaalta se on saanut vähiten myös ”Ei ollenkaan” -vastauksia.

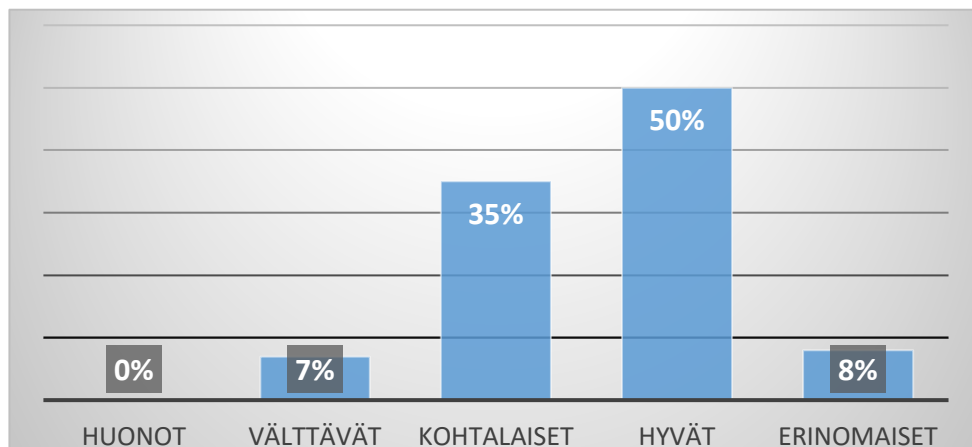
Tuloksia tarkastellessa nousee esiin, että 80% vastaajista kokee lapsen ja perheen tuntemuksen vaikuttavan paljon omaan ennaltaehkäisevää lastensuojelutyön toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Tämän jälkeen merkityksellisimmiksi asioiksi koettiin työilmapiiri ja työpaikan sovitut käytänteet sekä laintuntemus. Varhaiskasvatusta säätelevät dokumentit olivat heti näiden jälkeen seuraavaksi merkityksellisimpiä seikkoja suhteessa omaan osaamiseen.

Vähiten omaan käytännön työn osaamiseen vaikuttavat vireys- ja tunnetila. Tässä kohdalla vastaajat olivat eniten eri mieltä eli vastaukset jakoutuivat muita kysymyksiä tasaisemmin jokaisen vastausvaihtoehdon kesken. Tuloksista voidaan päätellä että vireys- ja tunnetilan vaikutus omaan osaamiseen koetaan hyvin eri tavoin. Kukaan vastaajista ei ollut sitä mieltä, että menetelmätuntemus ei vaikuttaisi ollenkaan omaan osaamiseen, ja kolme neljästä koki sen vaikuttavan jonkin verran. Puolet opiskelijoista kokee taustateorioiden ymmärtämisen vaikuttavan omaan osaamiseen jonkin verran ja hieman alle puolet ajattelee työtilanteen ja -paikan sekä ajankohdan vaikuttavan jonkin verran.

Kysymyksessä 10 esitettyihin vaihtoehtoihin vastattiin eniten vastausvaihtoehdolla ”jonkin verran” ja toiseksi eniten vastausvaihtoehdolla ”paljon”. Kaiken kaikkiaan vastauksia annettiin kysymykseen 440 kappaletta, joista vain 25 kpl eli alle 6% oli kohdassa ”en osaa sanoa”. Kysymyksen asettelun voidaan todeta olleen onnistunut, sillä vastaajien on ollut helppoa muodostaa kysytyistä asioista mielipiteitä.

5.3 Koettu osaaminen

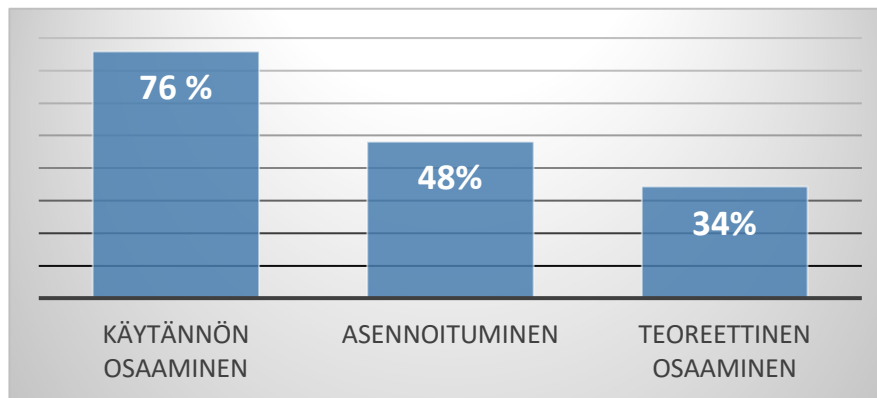
Kun opiskelijoilta kysytään omia ennaltaehkäisevän lastensuojelutyö valmiuksia varhaiskasvatuksen työkentällä, puolet kokee niiden olevan hyvät. 35% vastaajista kokee valmiutensa olevan kohtalaiset, 8% erinomaiset ja 7% välttävät. Kyselyn mukaan kukaan ei koe osaamisensa olevan huonolla tasolla. Koettujen valmiuksien tasoa on havainnollistettu kuviossa 5.

Kuvio 5. Sosionomiopiskelijoiden koetut valmiudet (kysymys 11)

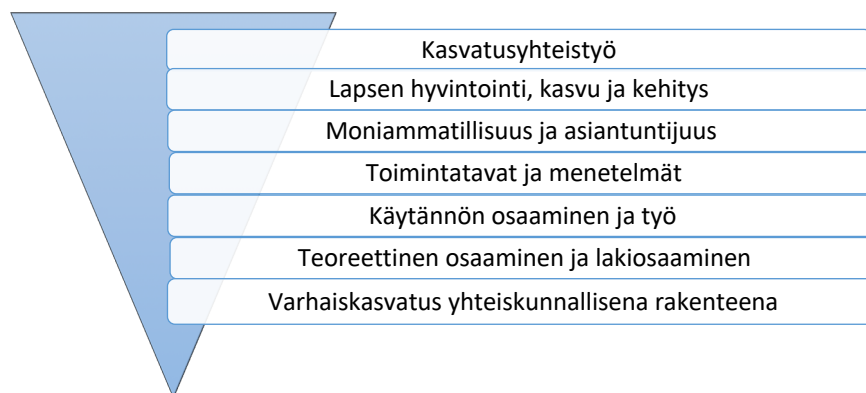
Opiskelijoiden osaamisen kokemuksien alkuperää selvitettiin tutkimuksessa monivalintakysymyksellä. Tulosten kannalta merkitykselliseksi seikaksi nousi opiskelijoiden kokemus siitä, että ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamisen kannalta olennaiset valmiudet ovat peräisin käytännön työkokemuksista. Peräti 76% koki työkokemuksen olevan merkityksellinen omien valmiuksien kannalta.

Tulosten mukaan noin puolet opiskelijoista koki oman asennoitumisen vaikuttavan osaamiseen. Teoriaopintojen vaikutusta tarkastellessa ilmeni, että niiden laatu merkitsi 46% mielestä omaan osaamiseen, kun taas niiden määrä 37% mielestä. Kolmannes vastaajista koki, että sekä oma oppimiskyky että opettajat ja opetus vaikuttavat valmiuksiin. Kysymyksen luotettavuutta olisi lisännyt ”Jokin muu – Mikä?” -vastausvaihtoehdon lisääminen. Kysymyksen tulokset ovat esitetty tiivistetysti kuviossa 6.

Kuvio 6. Mikä vaikuttaa opiskelijoiden kokemuksiin omista valmiuksista (kysymys 12)

Opiskelijoiden merkitykselliseksi kokemia asioita ja sisältöjä, ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamiseksi varhaiskasvatuksessa, selvitettiin kyselyssä avoimella kysymyksellä numero 13. Esiin nousseita teemoja oli seitsemän, jotka ovat järjestetty mainintojen mukaan suurusjärjestykseen kuvioon 7.

Kuvio 7. Merkitykselliseksi koetut sisällöt (kysymys 13)

Yllä olevassa kuvaajassa esitettyjä merkityksellisiä sisältöjä yhdistävät toimintatavat, joita luonnehdittiin sanoin *luottamuksellinen, sujuva, avoin, lämmin, ammatillinen, välittäminen, tasavertainen ja aito*. Kasvatusyhteistyön merkityksellisyyteen koettiin vaikuttavan luottamuksellisen suhteen muodostaminen perheen kanssa, lapsen ja perheen tuntemus, havainnoinnin tärkeys, vanhemmuuden tukeminen ja rohkea puheeksi otto.

Koen, että varhaiskasvattajana tavoitteenani on rakentaa perheeseen mahdollisimman hyvä yhteys ja luottamussuhde, johon ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö nojaa. Mielestäni ennaltaehkäisevän lastensuojelun tärkein menetelmä on dialogisuus. (C 42)

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja kehitykseen liittyvä merkityksellisyys muodostui opiskelijoiden mukaan lapsen yksilöllisestä kohtaamisesta, lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemisesta, tietämyksen hyödyntämisestä ja aidosta lapsen edusta välittämisestä. Moniammatillisuuden merkityksen koettiin koostuvan omasta motivaatiosta työtä ja alaa kohtaan, moniammatillisen yhteistyön ja tiedonkulun toimivuudesta sekä asiantuntijuuden hyödyntämisestä, johon kuuluivat koettu asiantuntijuus, jaettu asiantuntijuus ja esimiestyön asiantuntijuus. Oma ammatillinen kasvu, teorian tärkeys sekä lakituntemus koettiin myös merkitykselliseksi omien ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön valmiuksien kannalta.

Kokemus siitä, että ryhmässä on turvallinen ja pysyvä aikuinen, joka kohtaa asiakastyössä aktiivisesti kuunnellen, avoimuuden ja dialogisuuden kautta sekä tunnistaa huolen ja ottaa sen puheeksi oikea-aikaisesti, koettiin lisäävän ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön merkityksellisyyttä varhaiskasvatuksessa. Käytännön työssä työpaikan ilmapiiri, työyhteisön käytänteet, työnantajan sekä tiimin tuki ja harjoittelut vaikuttivat merkityksellisyyden kokemuksiin. Vastauksissa mainittiin merkityksellisiksi sisällöiksi myös yhteiskunnan normien, resurssien ja yhteiskunnallisen hyödyn ymmärtäminen ja sen saavuttaminen tarjoamalla tarvittavia tukitoimia ja siten ennakoimalla lastensuojelun tarpeita. Kahdessa vastauksessa ei osattu nimetä osaamisia lainkaan.

5.4 Johtopäätökset

Sähköisellä kyselyllä kerätyn aineiston ja siitä saatujen tutkimustulosten valossa pystyttiin erittelemään sosionomiopiskelijoiden kokemia valmiuksia toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa. Sosionomiopiskelijoiden kokemat valmiudet toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa olivat suurimmalla osalla hyvät (50%) tai kohtalaiset (35%). Kyseilyn vastaushetkellä sosionomin tutkintoa opiskelevat ja varhaiskasvatukseen suuntautuvat opiskelijat kokivat saaneensa aiheesta teoreettista ja käytännön osaamista, menetelmäosaamista, palveluosaamista, itseohjautuvuuteen perustuvaa osaamista, lakiosaamista ja eettistä osaamista, jotka mukailevat myös yleisiä sosionomin kompetensseja (Sosionomi (AMK) kompetenssit 2016).

Olen oppinut tunnistamaan lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyviä mahdollisia riskitekijöitä sekä toimintatapoja niiden puheeksi ottamiseen, käsittelemiseen ja arviointiin, yhteistyössä perheen ja moniammatillisen yhteistyöverkon kanssa. (D 1)

Vastauksissa ilmeni, että osa teoreettisesta osaamisesta perustuu itseohjautuvaan oppimiseen. Opiskelijoiden oma asennoituminen ja oppimiskyky, teoriaopin-
tojen määrä ja laatu sekä opetus vaikuttivat koettuun teoreettiseen osaamiseen. Tärkeäksi koettiin teorian hyöty käytännön työssä. Arene ry:n selvityksen (2017) mukaan sosionomin osaaminen rakentuu tutkinnon aikana teoriaperusteista tietoa ja käytännön osaamista integroimalla, johon kuuluu muun muassa työelämä-
lähtöisiä projektiointoja (Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren 2017, 7). Opinnäytetyössä selvisi, että opiskelijat ovat saaneet teoreettista tietoa ja osaamista ennaltaehkäisevästä lastensuojelutyöstä varhaiskasvatuksessa, joka on pääosin peräisin lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen perusopinnoista. Tietoa ja osaamista on täydennetty vapaasti valittavilla kursseilla.

Osaamisen kokonaisvaltainen rakentuminen painottuu asiakaslähtöisiin palvelu-
prosesseihin, ennaltaehkäisevään toimintaan, osallisuuden vahvistamiseen sekä

yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen (Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren 2017, 8). Sosionomiopiskelijoiden mukaan ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön aiheeseen on tutustuttu teoriaopintojen sekä työkokemuksen kautta, mutta ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksen näkökulmasta käsitteleviä opintoja koettiin olevan liian suppeasti ja niitä toivottiin lisää. Esimerkiksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun opinto-oppaassa ei ole erikseen opintokokonaisuutta ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön opinnoista varhaiskasvatukseen suuntautuvissa opinnoissa, vaan aihetta käsitellään esimerkiksi *Lastensuojelun ja perhetyön perusteet* -opintojaksolla, otsikolla ”*Ennaltaehkäisevä avohuollon työskentely ja tukitoimet*” (Sosionomin (AMK) tutkinto-ohjelma 2019-2020 n.d). Opiskelijoiden kokemus oli, että aihetta kyllä sivutaan usealla kurssilla, mutta sen pohjalta on ollut haastavaa luoda kokonaiskäsitelmä aiheesta.

Harjoittelut ja opiskelujen aikainen tai aiempi työkokemus vaikutti sosionomiopiskelijoiden kokemiin ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön osaamiseen paljon. Tuloksista ilmeni, että opintojen aikana kartutettu käytännön osaaminen perustui harjoitteluihin ja työkokemukseen. Talentian vuosina 2012-2013 teettämän selvityksen mukaan 71 prosenttia sosionomeista on työskennellyt alan tehtävissä jo opintojen aikana, jolla on positiivinen yhteys myös valmistumisen jälkeiseen työpaikan saantiin (Lehtonen n.d). Harjoitteluiden ja työkokemuksien koettiin toimivan tärkeänä väylänä teoreettisen tiedon syventämiseen ja soveltamiseen.

Sosionomin työn ydin perustuu vuorovaikutussuhteisiin, sosiaaliseen hyvinvointiin ja toimintakykyyn sekä osallisuuteen yhteiskunnassa ja yhteisöissä (Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren 2017, 10). Opinnäytetyön tulokset mukailivat Arene ry:n selvityksen (2017) mukaista käsitystä sosionomin työn perustuvan ”sosiaalisen” kanssa työskentelyyn. Lapsen ja perheen tunteminen, teoria-tieto, työilmapiiri, sovitut käytänteet ja lakituntemus olivat tutkimuksen mukaan merkityksellisiä käytännön työn osaamisien kannalta, kun taas vireys- ja tunnetilan ei koettu olevan kovin merkityksellisiä. Vireys- ja tunnetilan vähäiseksi koetut vaikutukset omaan osaamiseen voidaan nähdä perustuvan sosiaalialan ammatteettisiin kysymyksiin. Laadukkaassa sosiaalialan asiakastyössä edellytetään responsiivisuutta ja koulutuksellista pätevyyttä, jotka yhdessä luovat eettisen

työskentelytavan, joka toteutuu jokaisessa kohtaamisessa (Arki, arvot ja etiikka 2017, 31). Ammattimaisessa asiakassuhteessa virey- ja tunnetila ei voi yksinomaan vaikuttaa asiakastyön osaamiseen.

Opinnäytetyön tutkimuksessa selvisi, että käytännön osaamista tukevia seikkoja olivat työn merkitykselliseksi kokeminen ja oma asenne, joka on linjassa Talen-tian (2013) teettämän kyselyn kanssa, jonka mukaan sosiaalialan työ koetaan merkitykselliseksi, arvokkaaksi ja mielenkiintoiseksi (Lehtonen n.d). Yli puolet koki, että työ on myös yhteiskunnallisesti arvostettua (Lehtonen n.d).

Helminen (2019) julkaisussaan *Kohtaaminen ja vuorovaikutus osaamisen yti-messä* tiivistää, kuinka sosionomikoulutuksen lastensuojelun erikoistumiskoulu-tukseen osallistuneet henkilöt kokevat avohuollossa toteutettavan ennaltaehkäi-sevän lastensuojelutyön. Perheiden kanssa tehtävä työ perustuu tiiviiseen monia-laiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön, jossa sekä lapsi että vanhemmat ovat osana verkoston toimintaa. Kohtaaminen, kuunteleminen ja kuuleminen ovat apua ja tukea tarjotessa merkityksellistä, ja työn tulee painottua voimavaroihin ja vahvuuksiin. (Helminen 2019, 69-71.)

Saanut olla mukana moniammatillisissa työryhmissä ja nähnyt sen suu-ren merkityksen perheiden asioiden parantamiseksi. Varhaiskasvatuk-sen merkitys vanhempien tukemisessa kasvatuksellisissa asioissa ja avoi-muus, että apua on saatavilla, kun uskalletaan puhua asioista. (F 38)

Huolen tunnistaminen ja puheeksi otto, kasvatusyhteistyö ja moniammatillinen yhteistyö nousivat esiin opiskelijoiden kokemista käytännössä tehtävistä ennalta-ehkäisevän lastensuojelutyön osaamisista, jotka löytyvät myös Arene ry:n selvi-tyksessä eritellystä varhaiskasvatukseen suuntautuneen sosionomin osaamisalu-eista (Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren 2017, 8). Varhaiskasva-tuksen monialaisen yhteistyön avulla luodaan lapsen tarpeita vastaavia rakenteita ja tukitoimia, joiden merkitys korostuu etenkin huolen herätessä lapsen hyvinvoin-nista tai kehityksestä (Arki, arvot ja etiikka 2017, 49).

6 Pohdinta

Opinnäytetyön prosessi käynnistyi aihe-ehdotuksen hyväksynnästä helmikuussa 2019 ja päättyi vuotta myöhemmin. Kevään 2019 aikana luotu tutkimussuunnitelma toimi pohjana itse opinnäytetyön raportille ja huolellisesti rakennettu taustateoriarunko ohjasi työn toteutusvaihetta. Läpi opinnäytetyöprosessin tutkimuskysymyksiin, tutkimuksen tarkoitukseen ja tavoitteeseen sekä aiherajauksellisiin seikkoihin palattiin useaan otteeseen. Aihe pyrittiin yksinkertaistamaan niin, että tavoitteisiin olisi mahdollista päästä opinnäytetyön puitteissa. Opinnäytetyön tutkimusote valittiin aiheen, kohderyhmän ja tavoitteiden pohjalta, sillä koin että kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin on mahdollista saada ilmiöön soveltuvia tuloksia.

Aiheen rajaaminen alkoi, kun yhteiskunnallista varhaiskasvatuksen työkenttää havainnointiin omien sosionomiopintojen aikana ja löydettiin tarve tutkia sosionomin varhaiskasvatuksen osaamista. Koska ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön muodot varhaiskasvatuksessa ovat muutakin kuin tässä opinnäytetyössä esitetyt teemat, täytyi valita tarkoin mitä osa-alueita tässä työssä haluttiin tarkastella. Opinnäytetyön teoriapohja syntyi tehtyjen tiedonhakujen perusteella ja lopulliset teemat valittiin nojaten muun muassa varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan taustateoriassa olisi ollut nykyisten teemojen lisäksi vanhempien ja lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa, sosionomitutkintoa tarjoavien ammattikorkeakoulujen varhaiskasvatuksen opintosisältöjen eroavaisuudet ja yhteneväisyydet sekä sosionomin ja kasvatustieteiden kandidaatin osaamisien eroavaisuudet. Nämä teemat rajattiin opinnäytetyöstä pois, jotta välttäisiin aiheen liian laajalta ja pintapuoliselta tarkastelulta. Opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa heräsi kiinnostus tutkia muuttujien vaikutusta vastauksiin, mutta tätä ajatusta ei onnistuttu siirtämään kysymyksen asetteluun saakka. Aineistoa analysoidessa tehtiin vertailua muuttujilla, mutta niiden osoittamien tulosten luotettavuus ei ollut tarpeeksi korkea esimerkiksi epätasaisesti jakautuneen aineiston vuoksi.

Tutkimuslupien hakuprosessin työläys ja ajanvievyys yllätti syksyllä 2019. Tutkimuslupien saamiseen tarvittiin reilusti niin sanotusti passiivista aikaa, joka kului hakemuksien käsittelyyn ja yhteydenpitoon ammattikorkeakoulujen edustajien välillä. Kyselylomakkeen muovautuminen lopulliseen muotoonsa tapahtui taustateorian voimin, mutta kysymyksenasettelun hiomiseen olisi voinut resursoida enemmän aikaa ja ohjausta. Aineiston keruuseen varattava aika oli riittävä opinnäytetyön laajuuden kannalta ja lähetetyt kyselyn muistutusviestit toimivat lisäten kyselyvastauksien määrää. Pohdin olisiko tuloksien luotettavuutta voinut lisätä laajentamalla tutkimusaineistoa. Vaihtoehtoina olisi ollut tehdä useampi otanta eli kyselyä olisi jaettu esimerkiksi keväällä ja syksyllä tai hakemalla ja saamalla tutkimuslupia useampaan eri ammattikorkeakouluun. Aineiston keruun laajentaminen ei kuitenkaan ollut opinnäytetyön suunnitellun aikataulun puitteissa mahdollista.

Jokaisesta kysymyksestä saadut tiedot luettiin huolellisesti, tulkittiin ja tiivistettiin. Aineiston analysoinnissa käytetyt menetelmät valikoituivat kyselylomakkeen kysymystyyppien mukaan. Analysoinnin haasteeksi muodostui kyselylomakkeen luominen ja avoimista kysymyksistä saadun aineiston käsittely. Koen, että kyselylomakkeen rakenteen hahmotuttua olisi kysymyksenasetteluun hienosäädössä tarvittu enemmän tukea opinnäytetyön ohjaajalta, mutta sitä ei osannut kaivata, kun vasta kerättyä aineistoa tarkastellessa. Pohdin sitä, kuinka lomakkeeseen asetetut kysymykset ja vastausvaihtoehdot ovat saattaneet vaikuttaa kyselyn vastauksiin, ja olisivatko vastaukset olleet erilaisia, jos lomaketta olisi jotenkin muutettu. Avoimista kysymyksistä saatu aineisto oli laaja ja sen huolellinen analysointi vei yllättävän paljon aikaa vaikkakin vastauksissa nousi esiin nopeasti selkeitä teemoja. Avoimet kysymykset tuottivat laajasti kokemuspohjaista aineistoa, jonka saaminen oli tutkimuskysymysten valossa tärkeää. Tuloksien tulkitsemisen ja luotettavuuden arvioinnin apuna lukija voi käyttää raportin liitteenä olevaa kyselylomaketta.

Opinnäytetyö vastaa asetettuihin tutkimuskysymyksiin, eli siihen kuinka paljon varhaiskasvatukseen suuntautuneet sosionomiopiskelijat ovat saaneet osaamista ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamiseen, millaisia saatu osaaminen

ja valmiudet ovat, ja kuinka paljon opintojen aikana suoritettut harjoittelut tai aiempi työkokemus vaikuttavat koettuun osaamiseen. Saadut tulokset kuvaavat sosionomiopiskelijoiden kokemia osaamisia, mutta ovat kvantitatiiviselle tutkimukselle luonteenomaisia ja hieman yksiselitteisiä. Mielenkiintoista olisi nähdä puhtaasti laadullisen tutkimuksen tuloksia samasta aiheesta. Tulokset muodostivat melko pieneen otantaan perustuvan näkemyksen siitä, kuinka paljon ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön osaamista koetaan saavutettavan sosionomiopintojen aikana, millaisia osaamiset ovat ja kuinka paljon käyty harjoittelut ja työkokemus vaikuttavat niihin. Kyselyn rakenne on kuitenkin onnistunut, sillä jokainen lomake oli täytetty asiaan kuuluvalla tavalla. Opinnäytetyön tuloksia ei ole tarkoitettu yleistettäväksi.

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tulee olla aidosti tutkijaa kiinnostava, ihmisarvoa kunnioittava, ammattietiikan, normien ja sääntöjen mukainen, kollegiaalisesti arvostava ja rehellinen (Karjalainen 2008, 122). Kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen kumpusi paitsi henkilökohtaisista kokemuksista, myös yhteiskunnallisesta keskustelusta, jota sosionomin asema varhaiskasvatuksessa on synnyttänyt uuden varhaiskasvatuslain (2018) astuttua voimaan. Tutkimuksen arvoperustana toimi sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet (2017) ja tieteellisten menetelmien avoin ja rehellinen noudattaminen (Kuula 2011, 59).

Hyvä tieteellinen käytäntö tiivistää, että tutkijan velvollisuus on tuottaa luotettavaa tieteellistä tietoa, ylläpitää tieteellistä julkisuutta ja kunnioittaa tutkittavien oikeuksia (Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) n.d). Opinnäytetyössä toimittiin esitetyn käytännön mukaisesti niin, että käytetyt toimintatavat olivat läpinäkyviä ja harkittuja. Muiden tutkijoiden tehtyä työtä kunnioitettiin asianmukaisilla viittauksilla (Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) n.d; Clarkeburn & Mustajoki 2007, 104).

Kyselyn saatekirje ja aineistonhallintasuunnitelma toimi informaationa kyselyn tarkoituksesta, jonka avulla ihminen pystyi päättämään vapaaehtoiseen tutkimukseen osallistumisestaan (Kuula 2011, 61, 102 & 105). Riittävä informaatio on hyvien tieteellisten käytäntöjen ja tietosuojalainsäädännön toteuttamisen perusedellytys, ja samalla ihmisen itsemääräämisoikeuden sekä henkilötietolain kunnioittamista (Kuula 2011, 61, 86 & 99). Tutkimuksessa ei kerätty tai käsitelty suoria tunnistetietoja ja epäsuorat tunnisteet, kuten aineiston alkuperä ja aineistonkeruussa käytetyt ammattikorkeakoulut anonymisoitiin. Aineiston käsittelyn luottamuksellisuus perustui aineistonhallintasuunnitelman noudattamiseen, joka jatkuu aina aineiston asianmukaiseen hävittämiseen saakka (Kuula 2011, 88-89). Aineistonhallintasuunnitelma on nähtävissä raportin liitteenä.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä *mixing methods* -tyylillä, jossa yhdistellään kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusta (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2013, 233), jonka vuoksi kvantitatiivisen kyselyyn otettiin mukaan kaksi laadullista kysymystä. Tässä tapauksessa *mixing* tapahtuu siis metodin sisäisillä ratkaisuilla, ei yhdistelemällä eri aineistonkeruumenetelmiä. Tutkimuksen luotettavuus lisääntyy, kun tutkimuksen kaikkia vaiheita pyritään selittämään ja kuvailemaan auki (Hirsijärvi ym. 2013, 232).

Opinnäytetyön luotettavuus perustuu opinnäytetyön prosessin avoimeen kuvaamiseen ja selostamiseen läpi raportin. Johdantoluvussa esitetään opinnäytetyön aihe ajankohtaisessa kontekstissa, tuoreiden lähdeviitteiden kera. Tutkimuksen teoreettinen pohja ja keskeiset käsitteet kumpusivat varhaiskasvatus, sosiaalihuolto- ja lastensuojelulaissa sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa käsitellyistä ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön teemoista. Teoriassa mukana oli myös keskeisenä teemana sosionomin koulutus ja osaaminen, sillä tutkimusongelmaa lähestyttiin sosionomiopiskelijan näkökulmasta. Teoreettinen viitekehys ohjasi tutkimusongelmien syntyä opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa, jonka pohjalta valittiin sopiva tutkimusmetodi. Metodiksi valikoitui kysely, sillä sen avulla oli mahdollista saavuttaa laajalla oleva kohderyhmä. Tuloksien luotettavuuteen kiinnitettiin huomioita kyselylomaketta muotoillessa ja pyrittiin luomaan sellaiset vas-

tausvaihtoehdot, joihin vastaajan on helppo muodostaa mielipide. Vastaajan täyttivät lomakkeiden joka kohdat asianmukaisesti. Huolellisesta suunnittelusta ja lomakkeen testaamisesta huolimatta, aineistoa analysoidessa pohdin, kuinka tasapainoisesti tai epätasapainoisesti jakautuneita vastausvaihtoehdot olivat, ja oliko kysymyksenasettelulla saatettu johdatella vastauksiin. Kyselyyn vastaamisaikaa oli varattu kuukauden verran, joka mahdollisti muistutusviestien välittämisen, mikä puolestaan lisäsi aineiston määrää. Kyselyyn vastaaminen vei testausten perusteella n. 10 minuuttia. Kyselyyn vastausprosentti oli 15% ja sähköisen kyselyn luonteen vuoksi, on mahdotonta tietää missä olosuhteissa opiskelijat täyttivät kyselyn, ja kuinka ne ovat vaikuttaneet annettuihin vastauksiin. Aineiston analyysivaiheen luotettavuutta heikensi kokemus oman osaamisen puutteesta ja yksin tehty opinnäytetyö. Opinnäytetyön analysoiminen ja johtopäätöksien muodostaminen yksin tuntui ajoittain haastavalta, mutta toisaalta edisti oman ammatillisuuden kasvua. Virheriskejä on olemassa tuloksien tulkinnassa, mutta niiden välttämiseksi opinnäytetyön tuloksia tuodaan ilmi myös suoraan lainatuin vastausesimerkein. Tuloksia on tiivistetty ja havainnollistettu kuvioin niin, että lukijan olisi helpompi omaksua tuloksien keskeisin sisältö. Johtopäätöksiä esitetään yhdessä tutkimustiedon kanssa ja johtopäätösluku käy läpi myös teoriataustan teemat. Johtopäätöksiin ei ole tarkoituksella tuotu jokaista taustateorian kohtaa yksityiskohtaisesti, vaan tuloksien painoarvoa on korostettu tuomalla tarkasteluun tärkeimmät tutkimustulokset.

Hirsijärven ym. mukaan tutkimuksen toistettavuus eli reliiabiliteetti on kykyä antaa tuloksia, jotka eivät ole sattumanvaraisia (Hirsijärvi ym. 2013, 231). Opinnäytetyön aineisto perustuu 54 opiskelijan näkemyksiin omasta osaamisestaan, mitkä eivät ole sattumanvaraisia, vaan perustuvat heidän omiin kokemuksiinsa. Tutkimuksen pätevyyttä eli validiutta kuvaa sen kyky osoittaa oikeanlaisia tuloksia tutkittavasta asiasta (Hirsijärvi 2013, 231). Tutkimuksen osoittamat tulokset heijastavat kohderyhmän kokemuksia, mutta laadullisen tutkimuksen keinoin olisi ollut mahdollista saada tarkemmin opiskelijoiden kokemia osaamisia kuvailevia tuloksia ja tietoa.

Tutkimustuloksiin vaikuttavat tekijät tuodaan julki yleisten tieteellisten periaatteiden mukaisesti, vaikka kaikkien taustatietojen esiin tuominen voi olla lähes mahdotonta (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 101). Aineistonkeruun jälkeen osa yhteishenkilöistä toi esille, että kysely jaettiin kaikille sosionomiopiskelijoille, sillä heillä ei ollut tarkkaa tietokantaa varhaiskasvatukseen suuntautuneista opiskelijoista. Kohderyhmän ulkopuolisilta tulleita vastauksia pyrittiin välttämään jo suunnittelu- vaiheessa asettamalla kyselylomakkeen perustieto-osioon tarkat kysymykset liittyen vastaajan opintoihin. Näin toimimalla vältettiin kyselyn kohdentaminen kohderyhmän ohi ja lisättiin tutkimustulosten luotettavuutta.

6.2 Jatkotutkimustarpeet

Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö, jota toteutetaan varhaiskasvatuksessa osana EduCare-mallia, kuuluu koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Varhaiskasvatuksessa toteutettava pedagogiikka on *ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa*, joka edellyttää henkilöstön yhteistä ymmärrystä lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin edistämisestä. (Lapsen parhaaksi 2018, 9.) Asianmukaisesti toteutettu ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö on lasten etu ja oikeus, jonka turvaamiseksi sen toteuttamisen valmiuksia tulee tutkia monialaisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa sekä eri osaamisten näkökulmista.

Talentian julkaisu *Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus* (2010) tuo esiin varhaiskasvatuksen edustajien kokemuksia ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamisesta. Varhaiskasvatuksen näkökulmat vastauksissa ovat hyvin negatiivissävytteisiä, joista herää kysymys siitä, kuinka asiasta ajatellaan tänä päivänä ja millaisia mahdollisia toimia on tehty asian edistämiseksi. Opinnäytetyön tutkimusta voitaisiin jatkaa selvittämällä sosionomikoulutuksen muutoskohteita, ja tarkastella erityisesti tarvetta ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön osaamisen vahvistamiseen opetussuunnitelmatasolla. Opinnäytetyön tulosten mukaan opiskelijat kokivat, ettei aiheeseen liittyviä opintoja tai menetelmiä ole riittävästi sosionomikoulutuksessa.

Lapset puheeksi -menetelmä tavoittelee vanhemmuuden vahvistamista, lapsen ja vanhemman myönteisen suhteen vahvistumista sekä lapsen turvallisen ja sujuvan arjen tukemista. Menetelmänä Lapset puheeksi on matalakynnyksistä keskustelua, joka perustuu sosiaali- ja terveysalan työntekijän ja vanhemman välisiin tapaamisiin. Menetelmä tuo apua perhe-elämän ja vanhemmuuden paineisiin, ja perustuu toimivien ihmissuhteiden ja arkipäivän hyvinvoinnin rakentamiseen. (Solantaus 2017.) Lapset puheeksi -menetelmä on yksi esimerkki teoriaan ja tutkimustietoon perustuvasta menetelmällisestä sisällöstä, jonka lisääminen osaksi ammattikorkeakoulujen opintosuunnitelmaa edesauttaisi sosionomiopiskelijoiden valmiuksia ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa sekä muissa sosiaalialan lapsi- ja perhepalveluissa.

Varhaiskasvatuksen sosionomin tutkinnon tulevaisuuden kannalta on tärkeää pyrkiä määrittelemään varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen ydin ja muotoilla siihen perustuen varhaiskasvatuksen sosionomin koulutus ja työnkuva. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen perustuu moneen osa-alueeseen, joita tulee kartoittaa kokonaisvaltaisesti. Opinnäytetyö *Sosionomiopiskelijoiden koetut valmiudet toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa* tuo esiin vain yhden ulottuvuuden sosionomitutkinnon aikana kartutettavasta osaamisesta. Olisi mielenkiintoista saada tarkempaa tutkimustietoa taustamuuttujien vaikutuksista sosionomiopiskelijoiden kokemiin ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön osaamisiin. Jatkotutkimuksen esimerkkiaiheena voisi olla sosionomikoulutuksen koetut sisäiset erot eli kuinka eri ammattikorkeakoulua käyvät tai käyneet opiskelijat kokevat oman osaamisensa rakentuvan varhaiskasvatukseen suuntaavien opintojen aikana. Eri ammattikorkeakoulujen vastauksia voitaisiin vertailla keskenään ja tutkia koulujen opintosuunnitelmien sisältöä suhteessa koettuihin osaamisiin.

Sosionomin koulutusta kehitetään Opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämässä foorumissa, joka työskentelee vuoden 2020 loppuun varhaiskasvatuksen koulutuksen ja kouluttajien keskinäisen yhteistyön edistämiseksi ja alan koulutuksen

kehittämisen ja muutoksen seuraamiseksi. Foorumi etsii ratkaisuja ja tekee ehdotuksia Opetus- ja kulttuuriministeriölle liittyen sosionomien jatkokouluttautumiseen liittyen. (Rantanen 2019, 14.) Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan tulevaisuudessa tavoitellaan joustavia opintopolkua, joiden avulla jo hankittu osaaminen tulisi tunnustetuksi ja siten mahdollistaisi jatkokouluttautumisen mahdollisuuksia, kuten erityisopetuksen ammatillisten valmiuksien (60op) opiskelun tai kasvatustieteen maisteriohjelmaan hakeutumisen (Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta n.d). Vaikka uusi varhaiskasvatustilaki muutti varhaiskasvatuksessa työskentelevän sosionomin nimikkeitä, tulee sosionomitutkinnolla saavutettu osaaminen tunnustaa ja tunnustaa niin, että luodaan aitoja urakehitysmahdollisuuksia varhaiskasvatuksen moniammatillisen työkentän tarpeisiin.

Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen ydintä määritteli vuoden 2019 alusta ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Työryhmä kokosi vuoden aikana varhaiskasvatuksen sosionomin ydinosaamisen, jonka pohjalta ammattikorkeakoulut valmistelevat opetussuunnitelmiaan. Varhaiskasvatuksen sosionomin koulutuksen tavoitteena on sosiaalipedagoginen osaaminen ja sitä kautta sosiaalihuollon aseman vahvistaminen päiväkodeissa. Talentian varhaiskasvatustyöryhmä pohtii uuden syntyvän ammattikunnan tehtävänkuvaa eli esimerkiksi suunnittelee opasta varhaiskasvatuksen sosionomin rooleista ja vastuista. (Rantanen 2019, 14.)

Lähteet

Arki, arvot ja etiikka. 2017. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. (toim.) Heikkinen, A. Talentia. Ammattieettinen lautakunta 2013-2016. Viitattu 13.5.2019. https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikka-opas_2017.pdf.

Charalambous, P & Laurila, M. 2015. Päiväkodin ja lastensuojelun yhteistyön kehittäminen ehkäisevässä vaiheessa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.3.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/102879/Charalambous_Piiritta_Laurila_Marjukka.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Clarkeburn, H & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Vastapaino.

Cresswell, J. W. & Poth, C. N. Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing among five approaches. Fourth edition. SAGE Publications, Inc. Viitattu 15.1.2020. https://books.google.fi/books?id=gX1ZDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=fi&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.

Eriksson, E & Rautava, M. 2006. Huolen vyöhykkeistö varhaisen puuttumisen tukena. Julkaisussa: Varpu – lapselle tukea ajoissa. (toim.) Ojala, U. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Lastensuojelun Keskusliitto & OAJ. 9-10. Viitattu 10.5.2019. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>.

Helminen, J. 2019. Kohtaaminen ja vuorovaikutus osaamisen ytimessä. Lastensuojelutyön erikoistumiskoulutuksen osallistujien näkemyksiä työstä ja koulutuksesta. Diak työelämä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. PunaMusta Oy. Viitattu 14.2.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/242916/DIAK_Ty-oelama17_verkkoversio.pdf?sequence=2&isAllowed=y.

Hirsijärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.-17. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). N.d. Tiedevilppi. Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. Viitattu 14.2.2020. <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>.

Karjalainen, A. 2008. Tutkimusetiikasta. Julkaisussa: Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. (toim.) Ronkanen, S & Karjalainen A. Lapin yliopiston menetelmätieteiden laitoksen tutkimuksia 1. Tutkimusmenetelmät. Rovaniemi.

Kuikka, M. 2006. Mitä varhaisella puuttumisella tarkoitetaan? Julkaisussa: Varpu – lapselle tukea ajoissa. (toim.) Ojala, U. Opettajat ja lastentarhanopettajat ovat

avainasemassa lasten hyvinvoinnin ja turvallisen elämän takaajina. Lastensuojelun Keskusliitto & OAJ. Viitattu 10.5.2019. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>.

Lapsen parhaaksi! 2018. Varhaiskasvatuksen nykytila ja tulevaisuus -selvitys. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Suomen lähi- ja perushoitajien liitto SuPer ry, Sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestö Tehy ry, Suomen Lastenhoitoalan Liitto SLaL ry, asiantuntijana Vertikal Oy. Viitattu 3.2.2020. https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2018/01/Lapsen_Parhaaksi_Selvitys_Varhaiskasvatus.pdf.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Finlex. Viitattu 27.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Lastensuojelusuunnitelma 2017-2020. Peruspalvelukuntayhtymä Selänne. Hyvinvointikertomus. Työryhmä: Lehtiharju, M, Väänttilä, A, Eskola, H, Hyväri, T & Lehtomäki M-L. Viitattu 19.2.2020. <https://www.hyvinvointikertomus.fi/backend/api/document/attachment/8179610217.pdf>.

Lehtonen, T. N.d. Sosionomit (AMK) työelämässä. Tietoa työelämästä. Ammattinetti. TE-palvelut. Viitattu 10.2.2020. http://www.ammattinetti.fi/artikkelit/detail/30_artikkeli;direct=true.

Narikka, J. 2004. Julkaisussa: Lastensuojelu tänään. (toim.) Puonti A, Saarnio, T & Hujala, A. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Nylén-Karo, S & Staff, M. 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma 2020-2030. Toimenpiteet vuodelle 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:2. Viitattu 19.2.2020. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162044/STM_2020_2_rap.pdf.

Nyyssönen, P. 2018. Mahdollisuuksia vai rajoja? Diskursiivinen analyysi varhaiskasvatuksen poliittisista dokumenteista. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 4.3.2019. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/279407/Nyyssonen_Paivi_Pro_gradu_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y#page60.

Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. N.d. Mitä opettajan työ on? Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. Viitattu 12.3.2019. <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>.

Opintojen rakenne. N.d. Sosionomi (SOS), 210 op, Nuorten koulutus (AMK), syksy 2019. Opinto-opas AMK. Opetussuunnitelmat. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.2.2020. https://asio.jamk.fi/pls/asio/asio_rakenne_julkaisu.rakenne_osaamis-alue?ckohj=SOS&csuunt=99999&cvuosi=9S&caste=N&cark=2019-2020.

Pelkonen, M., Hastrup, A., Normia-Ahlsten, L., Halme, N., Kokkonen, M., Kiviuru, O., Liukko, E., Lämsä, R. ja Muranen, P. (taitto) 2020. Perhekeskukset

Suomessa 2019. Kehittämisen tilanne ja työn jatkuminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 6/2020. Helsinki 2020. Viitattu 20.2.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139242/URN_ISBN_978-952-343-461-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Prior, J & Gerard, M. 2007. Family involvement in early childhood education. Research into practice. Thomson Delmar Learning.

Pölkki, P. 2016. Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Julkaisussa: Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus Helsinki University Press.

Rantanen, E. 1.11.2019. Vaka-sosionomin ydinosaaminen selkiytyy. Julkaisussa: Kasvu -lehti. Varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Talentian e-julkaisu. Viitattu 3.2.2020. <https://talentia.e-julkaisu.com/2019/kasvu2/#page=1>.

Rauhiainen-Valo, T, Rantanen, T, Hovi-Pulsa, R & Tietäväinen, S. 2010. Kompetenssit ”sosiaalisen” puolustamisessa. Julkaisussa: Sosionomin ammatti ja työ 2010-2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. (toim.) Viinamäki, L. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/54727/viina-maki%20A%203%202010.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Rinne, I & Minadis, S. 2017. Varhaiskasvatuksessa tehtävä lastensuojelutyö. Päiväkoti Vilppulan lastentarhanopettajien kokemuksia varhaiskasvatuksessa tehtävästä lastensuojelutyöstä. Lahden ammattikorkeakoulu. Opinnäyte. Viitattu 5.3.2019. <http://www.theseus.fi/handle/10024/135008>.

Saastamoinen, A-M & Ojala, M. 2012. Lapsihavainnointi ja huolen puheeksiotto päiväkodissa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Opinnäyte. Viitattu 3.3.2019. <http://www.theseus.fi/handle/10024/42480>.

Sosiaalialan ammattihenkilölaki. N.d. Ammatit ja pätevyudet. Työelämäinfo. Talentia ry. Viitattu 8.5.2019. <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/amatit-ja-patevyudet/sosiaalihuollon-ammattihenkilolaki/>.

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen varhaiskasvatuksen kompetenssit. N.d. Innokylä. <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/7b605176-cddd-4bab-b0e4-3b99865d2fa2>.

Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. 2017. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä. Viitattu 7.2.2020. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428.

Sosionomi (AMK) kompetenssit. 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Innokylä. Viitattu 10.5.2019. <https://www.innokyla.fi/web/verkosto1167849/sosionomi-amk-kompetenssit-socionom-yh-kompetenser-hyvak-sytyt/godkanda-kuopio-29.4.2016>

Sosionomin (AMK) tutkinto-ohjelma 2019-2020, 210op. N.d. Opinto-opas AMK. Opetussuunnitelmat. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.2.2020. <https://opinto-opaat.jamk.fi/fi/opinto-opas-amk/opiskelu/opetussuunnitelmat/2019-2020/sosionomi/>.

Sosionomin koulutus. N.d. Edistä ihmisten hyvinvointia. Studentum. Viitattu 8.5.2019. <https://www.studentum.fi/koulutushaku/sosionomi-koulutus>.

Suursalmi, A-M & Lensu, H. 2015. Lastensuojelullinen huoli päiväkodissa. Yhteistyöllä enemmän. Saimaan ammattikorkeakoulu. Opinnäyte. Viitattu 3.3.2019. <http://www.theseus.fi/handle/10024/97459>.

Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta. N.d. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Varhaiskasvatuslain uudistus. Hankkeet ja säädösvalmistelu. <https://minedu.fi/varhaiskasvatus-ukk>.

Valli, R. (toim.) 2018a. Aineiston keruu kyselylomakkeella. Julkaisussa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. Uudistettu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino. PS-kustannus.

Valli, R. 2018b. Numerot ja niiden tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Julkaisussa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. (toim.) Valli, R. 5. uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Valli, R. 2018c. Vastausten tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Julkaisussa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. (toim.) Valli, R. 5. uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Valli, R. (toim.), Perkkilä, P. 2018. Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Julkaisussa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. Uudistettu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino. PS-kustannus.

Varhaisen tuen käsikirja. 2012. Pieksämäen kaupunki. Pahinta on, jos kukaan ei puutu – Jokainen meistä voi puuttua! Viitattu 10.5.2019. <https://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/kasikirjajulkinenversio.pdf>.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Opetushallitus. Grano Oy. Helsinki. Viitattu 12.3.2019. https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf.

Varhaiskasvatustalain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta. He 40/2018. Talentia. Viitattu 13.3.2019. <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatustalain-kelpoisuuksia-ja-henkilostorakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/>.

Varhaiskasvatustalaki. 540/2018. Finlex. Viitattu 27.2.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Lidp447193312>.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Viinamäki, L (toim.). 2010. Sosionomin ammatti ja työ 2010-2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/54727/viinamaki%20A%203%202010.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

10.10.2019

Hyvää alkanutta syksyä!

Olethan opiskellut vähintään kaksi vuotta sosionomikoulutuksessa ja suuntaat opintosi varhaiskasvatukseen? Jos olet, tarvitsen hetken aikaasi.

Opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa samaista tutkintoa ja teen parhaillaan opinnäytetyötä, joka tutkii kohderyhmään kuuluvien kokemuksia omista valmiuksistaan toteuttaa ennaltahekäisevää lastensuojelutyötä päiväkodin arjessa.

- **Kartoitan näitä valmiuksia sähköisellä kyselyllä, johon saat suoran linkin.**
- **Kyselyyn vastaaminen ei vie kauaa aikaasi, mutta on ensiarvoisen tärkeä tutkimuksen kannalta.**

Opinnäytetyön tarkoitus on tuoda näkyväksi sosionomitutkinnon tuomia koettuja valmiuksia, joka on yhteiskunnallisesti ja koulutuksellisesti ajateltuna tärkeää tietoa. Koen että tulevina alan ammattilaisina meidän jokaisen tehtävänä on olla osa koulutuksemme kehittämistä.

- **Tutkimuksessa esiin nousutta informaatiota voidaan mm. käyttää hyödyksi sosionomin koulutuksen kehittämisessä, jotta se vastaisi työelämän vaatimuksia.**

Kyselyyn vastataan anonymisti ja siitä saatuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti eikä niitä luovuteta kolmansille osapuolille. Kerätyt tiedot hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Valmiissa opinnäytetöissä ei ole esillä tunnistetietoja. Kysely on välitetty useaan ammattikorkeakouluun ympäri Suomen. Valmis opinnäytetyöni julkaistaan alkuvuodesta 2020 ja se on luettavissa Theseus-palvelusta.

- **Kyselyyn tulee vastata 15.11 .2019 mennessä.**

Kehoitin sinua käyttämään hetken aikaasi kyselyyn vastaamiseen ja tuomaan meidän opiskelijoiden kokemuksia osaamisistamme näkyväksi. Mikäli sinulla herää kysymyksiä liittyen opinnäytetyöhöni tai kyselyyn vastaamiseen, voit olla suoraan minuun yhteydessä sähköpostiin k8883@stundet.jamk.fi. Kiitos jo etukäteen vastauksestasi ja aurinkoista syksyn jatkoa!

Terveisin,
Maisa Eriksson
Opiskelija/JAMK
Sosionomin tutkinto-ohjelma

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

JAMK University of Applied Sciences

Liite 2. Kyselylomake

Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö varhaiskasvatuksessa, sosionomiopiskelijoiden silmin

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn!

Kysely käsittelee sosionomiopiskelijoiden kokemia valmiuksia ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Toivon, että vastaajana olet toisen tai kolmannen vuoden opiskelija ja suuntaan opintosi 60 opintopisteen verran varhaiskasvatukseen.

Sosionomin osaamiset ja ammatillinen identiteetti varhaiskasvatuksen ammattilaisena on pinnalla yhteiskunnallisessa keskustelussa uuden varhaiskasvatuslain astuessa voimaan 1.9.2018. Varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin nimikkeet sekä niitä koskevat kelpoisuusvaatimukset astuvat voimaan täysmääräisinä viimeistään 1.1.2030, mutta ovat jo käytössä useilla työpaikoilla. Uusi laki vaikuttaa varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteeseen eriyttämällä kasvatus-tieteiden kandidaatin tutkinnon ja varhaiskasvatukseen suuntaavan sosionomitutkinnon toisistaan. Varhaiskasvatuksen sosionomin työkuva on vielä pilotointivaiheessa.

Jotta voidaan ymmärtää paremmin varhaiskasvatukseen suuntautuneiden sosionomiopiskelijoiden kokemia osaamisia, on sitä kysyttävä suoraan. Opintojen aikana kartutetusta osaamisesta on saatava näyttöä, jotta koulutusta on mahdollista muokata vastaamaan työkentän vaatimuksiin. Tässä kyselyssä keskitytään ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön osaamiseen, jota tarvitaan varhaiskasvatustyössä. Tutkimuksen tuloksia on mahdollista hyödyntää koulutuksen sisältöjen suunnittelussa sekä tukena varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan muodostamisessa.

Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö jota toteutetaan varhaiskasvatuksessa pitää sisällään mm. kasvatusyhteistyötä vanhempien kanssa ja vanhemmuudessa tukemista, lapsen ja perheen osallisuuden mahdollistamista päiväkodin arjessa, havainnointia ja huolen puheeksi ottoa. Sen tarkoituksena on taata lapsille turvallinen ja tasapainoinen kasvuympäristö ja lapsuus, sekä ennaltaehkäistä tulevia lastensuojelun tarpeita.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, nimetöntä ja siinä saatuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Vastaamalla kyselyyn hyväksyt antamasi tietojen käytön osana opinnäytetyötäni.

Ohessa linkki tutkimuksen aineistonhallintasuunnitelmaan: <https://docs.google.com/document/d/1hI7PN94b6FW34SbhksNahTEtBJQJ13a2u4BZC032R1Q/edit?usp=sharing>

Vastaamisen voi keskeyttää missä vaiheessa tahansa, eikä se sido vastaajaa jatkotoimenpiteisiin.

PERUSTIEDOT

1. Opiskelen sosionomin tutkintoa ja suuntaudun varhaiskasvatukseen (60 opintopisteen verran)

- Kyllä, monimuoto-opiskeluna
- Kyllä, päiväopiskeluna

En

2. Opintoja on takana

- 1 vuosi
 2 vuotta
 3 vuotta
 4 vuotta tai enemmän

3. Iältäni olen

- alle 20 vuotta
 20-25 vuotta
 25-30 vuotta
 35-40 vuotta
 yli 40 vuotta

4. Sukupuoleni on

- Nainen
 Mies
 Muu

5. Koulutustaustani on

- Peruskoulu
 2. asteen koulutus (lukio tai ammattikoulu)
 Muu korkeakoulututkinto

TEOREETTINEN OSAAMINEN

6. Ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön varhaiskasvatuksessa kuuluu mielestäni (Valitse yksi tai useampi vaihtoehto)

- Yksilön kasvun ja kehityksen tukeminen
- Perheen hyvinvoinnin tukeminen
- Vanhemmuuden tukeminen
- Kasvatusyhteistyö
- Vanhemman/huoltajan osallisuus varhaiskasvatuksessa
- Turvallisen ja tasapainoisen kasvuympäristön takaaminen lapselle
- Huolen tunnistaminen
- Huolen puheeksi otto
- Moniammatillinen yhteistyö perhettä koskevista asioista
- Sosiaalihuollon ja lastensuojelun merkitys varhaiskasvattajalle

7. Edellisessä kysymyksessä esitetyt seikat olivat minulle

- Entuudestaan tuntemattomia
- En osaa sanoa
- Teoriaopintojen kautta tulleet tutuksi
- Työkokemuksen kautta tulleet tutuksi
- Teoriaopintojen sekä työkokemuksen kautta tulleet tutuksi

8. Millaista osaamista olen opintojeni aikana saanut ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön toteuttamiseksi varhaiskasvatuksessa? (esim. teemat, kurssit, menetelmät)

KÄYTÄNNÖN OSAAMINEN

9. Valmiuksiini toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa vaikuttaa (Valitse janalla sopivin vaihtoehto)

1 Ei ollenkaan 2 Hieman 3 En osaa sanoa 4 Jonkin verran 5 Paljon

	1 Ei ollenkaan	2 Hieman	3 En osaa sanoa	4 Jonkin verran	5 Paljon
Aiempi mikä tahansa työkokemus	☐	☐	☐	☐	☐
Aiempi oman alan työkokemus	☐	☐	☐	☐	☐
Opintoihin sisältyvät harjoittelut	☐	☐	☐	☐	☐
Oman alan työkokemus opintojen aikana (esim. kesätyö)	☐	☐	☐	☐	☐

10. Valmiuksiini toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa vaikuttaa (Valitse janalla sopivin vaihtoehto)

	1 Ei ollenkaan	2 Hieman	3 En osaa sanoa	4 Jonkin verran	5 Paljon
Menetelmätuntemus	☐	☐	☐	☐	☐
Varhaiskasvatusta säätelevien dokumenttien tuntemus	☐	☐	☐	☐	☐
Työilmapiiri ja sovitut käytänteet	☐	☐	☐	☐	☐
Perheen ja lapsen tuntemus	☐	☐	☐	☐	☐
Lakituntemus	☐	☐	☐	☐	☐
Taustateorieoiden ymmärtäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Työtilanne, työpaikka ja ajankohta	☐	☐	☐	☐	☐
Vireys- ja tunnetila	☐	☐	☐	☐	☐

11. Ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön valmiuteni varhaiskasvatuksen työkentällä ovat

- Erinomaiset
- Hyvät
- Kohtalaiset
- Välttävät
- Huonot

12. Mistä ylempi valintani johtuu? (kysymys 12) (Valitse yksi tai useampi vaihtoehto)

- Omasta asennoitumisesta

- Omasta oppimiskyvystä
- Opintojen tilanteesta
- Teoriaopintojen määrästä
- Teoriaopintojen laadusta
- Tiedon paljoudesta
- Opettajista tai opetuksesta
- Käytännön työkokemuksista

13. Mitkä asiat/sisällöt olen kokenut merkitykselliseksi varhaiskasvatuksessa toteutettavassa ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä (Nimeä 2-3 asiaa)

Asia 1

Asia 2

Asia 3

14. Annan luvan käyttää vastauksiani opinnäytetyössä. Antamiani tietoja käsitellään luottamuksellisesti, eikä niitä luovuteta kolmansille osapuolille. Jos valitsen kohdan "En" antamani tiedot poistetaan automaattisesti.

- Kyllä
- En

Liite 3. Aineistonhallintasuunnitelma

Aineistonhallinta opinnäytetyössä

Sosionomiopiskelijoiden kokemat valmiudet toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa

Maisa Eriksson

Syyskuu 2019

Kerään opinnäytetyössäni aineistoa sosionomiopiskelijoiden kokemista valmiuksista toteuttaa ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä varhaiskasvatuksessa. Aineiston keruu tapahtuu sähköisenä Webropol-kyselynä, johon vastataan anonymisti. Vastaajien tulee olla vähintään toisen vuoden opiskelijoita ja suunnata opintonsa varhaiskasvatukseen 60 opintopisteen verran.

Aineisto dokumentoidaan saapumisjärjestyksessä, jonka jälkeen vastauksista karsitaan mahdolliset tunnistetiedot ja ne pseudonymisoidaan niin ettei henkilöä ole mahdollista yhdistää vastaukseen. Aineistoa ryhmitellessä ryhmät muodostetaan värien tai aakkosten mukaan esim. *ryhmä A*, *ryhmä B* ja niin edelleen. Aineiston analysointivaiheessa ja lopullisessa opinnäytetyössä käytetyt esimerkit on anonymisoitu ja muokattu niin, että vastaaja ei ole niistä tunnistettavissa esim. *vastaaja 4* tai *henkilö 7*. Toisin sanoen, aineistosta saadut tulokset julkaistaan anonymiteetin säilymisestä huolehtien. Aineistosta tehdään yhteenvetoja, prosenttimääreitä ja pohditaan mahdollisten muuttujien vaikutusta vastauksiin. Muuttujia ovat mm. aikaisempi koulutustausta, ikä, aiempi työkokemus ja opintojen vaihe.

Aineiston laadun varmistamiseksi käyn aineiston tarkasti läpi ja suljen aineistosta pois ne vastaukset, jotka ovat täytetty vajavaisesti (kysymyksiä jätetty vastaamatta) tai muuten asiaan sopimattomalla tavalla. Vastaaja ohjataan kyselyn loppuun ja kiitossivulle, mikäli valitsee olevansa opiskelemassa jostain muuta kuin varhaiskasvatukseen suuntaavaa sosionomitutkintoa tai opiskelija on takana vasta yksi vuosi. Tällöin kyselyn täyttävät vain oikeaan kohderyhmään kuuluvat henkilöt, mikä takaa aineiston luotettavuuden säilymisen.

Aineistoa kerätään monivalintakysymyksillä, mielipiteen sijoittamisena janalle sekä vähintään yhdellä avoimella kysymyksellä. Aineiston keruussa huomioidaan kyselyyn vastaamisen sujuvuus ja sopiva kuormittavuus, että kysymykseen vastaaminen tapahtuu mahdollisimman aidosti. Aineiston on oltava ajantasaista, sillä yhteiskunnallinen konteksti johon tutkimus liittyy, on juuri nyt pinnalla. Sisällön ristiriitaisuutta vältetään jo suunnitteluvaiheessa muovaamalla kysymyksistä mahdollisimman yksiselitteisiä, selkeitä sekä sisältämättä turhia ennako-oletuksia vastaajien mahdollisista vastauksista.

Aineisto ei sisällä henkilötietoja ja kyselyyn vastataan nimettömästi. Mikäli vastaaja itse käyttää henkilötietoja avoimeen kysymykseen vastatessaan, poistetaan henkilötiedot niin ettei vastaaja tai hänen läheisensä ole niistä tunnistettavissa suoraan, välillisesti tai epäsuorasti.

Lisätieto:

Henkilötietolaki (5523//11999))

Aineisto tallennetaan Jamkin verkkolevylle, johon on pääsy joko koululta käsin tai etäyhteyden kautta kotoa. Aineisto varmuuskopioidaan vähintään kahdeksi samanlaiseksi dokumentiksi, joista toinen sijaitsee USB-tikulla. Aineiston luottamukselliset ja arkaluontoiset tiedot suojataan asianmukaisesti niin, ettei ulkopuoliset pääse aineistoon käsiksi. Verkkolevylle tallennetut tiedot ovat käyttäjätunnuksen ja salasanan takana ja USB-tikkua säilytetään lukollisessa kaapissa. Aineiston tietoja ei luovuteta tai muuten anneta ilmi ulkopuolisille tahoille.

Noudatan opinnäytetyöni aineiston keruussa, analysoinnissa ja raportoinnissa tutkimuseettisiä periaatteita sekä henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaa liittyvää lainsäädäntöä. Aineistoon ei kerätä eettisesti ristiriitaista sisältöä, sillä se ei ole tutkimukseni kannalta tarkoituksenmukaista. Opinnäytetyön valmistuttua aineistoa ei säilytetä pitkäaikaissäilössä vaan se tuhotaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun tuhoamis- ja tietosuojaohjeiden mukaisesti. Aineisto on tutkijan omistuksessa aina tuhoamiseen saakka.

Palokassa 5.9.2019